

VÄLIS-EESTI

Nr. 8

1936

Väliseestlaste häälekandja

„VÄLIS-EESTI“

ilmub kord kuus ja sisaldab:

huvitavaid kirjeldusi eestlastest terves maailmas, täpse ning erapooletu informatsiooni kodumaa sündmusist, sõnumeid väliseestlaste elu-olust võõrsil, teateid organiseeritud eestlaste tegevusest ja rahvuskultuurilisest tööst, huvitavaid ülesvõtteid välismaadest, väliseestlastest, kodumaa sündmusist jne.

Kuukiri „VÄLIS-EESTI“ maksab kõigest \$ 1.— aastas välismail või Kr. 2.50 kodumaal, Lätis, Leedus ja Soomes. —

**Toimetus ja talitus: V. Posti 8 ehk postkast 100,
Tallinn, Estonia.**

Soodsam ostukoht väliseestlastele
on

„PÄEVALEHE“

raamatukauplused, kirjanduse- ja paberilaod.
Tallinnas, Suur Karja tän. 23 ja Pikk tän. 2.

SOOVITAME SUURES VALIKUS:

Kõiki eestikeelseid raamatuid,
maakaarte, linnaplaane ja vaatekaarte.
Riigi- ja seltskonnategelaste päevapilte ja postkaarte.

Kõigi Eestis ilmuvate ajakirjade peale tellimiste vastuvõtmine.
Tellige ainult meie kaudu Eesti algupäras- ja tõlkekirjandust.

Tellimiste täitmine asjatundlik, kiire ja korralik.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinn — Eesti, Pikk tän. 2, oma telefoni keskaam 428-83.

VÄLIS-EESTI

VÄLISEESTLASTE AJAKIRI

AUGUST, 1936

Nr. 8.

8. AASTAKÄIK

Lätistuvate eestlaste probleeme.

Abinõusid eestlaste ümberrahvustumise tõkestamiseks Eesti naaberriigis.

J. Kõivumägi.

Juba Vabariigi rajamispäevil jäi meie lõunapiiril hulk eestlasi naaberriiki Lätti, eriti aga selle tõttu, et piirijoone tõmbamisel ei arvestatud küllaldaselt Hopas, Laitsnas ja mujal asuvate meie rahvuspere liikmete arvu. Sellele lisaks leidub küllalt suuri ja perekaid üksusi, kus eestlased elamas koonduvalt teatud grupina, nagu Marienburgis, osalt laialipaisatult üksikute perekondadena Valga-Mõisaküla kitsaroopalise raudtee piirkonnas ja mujal. Kõiki neid meie rahvuspere liikmeid ei või meie lasta kaduma minna Eesti riigile ja rahvusele, sest olemasolevate andmete alusel ulatub nende arv vähemalt 10—15.000-ni.

Nende meie rahvuspere liikmete juures kultuuritöö laiendamiseks ja rahvustunde elustamiseks on seni kahtlemata üsna palju korda saatnud väliseesti seltsid, kuid ainult lootma jääda omaalgatusele ja seltside üritustele nii tähtsas küsimustes oleks liiga palju. Seltsid kui vabatahtlikul koostööl rajanevad organisatsioonid suudavad teostada ainult nii palju, kui palju nende tööst huvitatud on kohapealsed tegelased ja kuni leidub agaraid organisaatoreid. Iseenesest ei ole see töö kerge ja suuremate ürituste teostamisel satuvad seltsid ikka majanduslike raskuste tõttu ülepääsematusse olukorda ja nii mõnigi tarvilik ja hädavajaline samm jääb selle tõttu pikemaks ajaks järje-

korda ootama, kui mitte hoopis teostamata. Olgu näitena mainitud kas või Hopa haridusseltsi seltsimaja ehitamist, milliseks tööks kulus terve rida aastaid, enne kui suudeti selle teostamisega lõpule jõuda.

Rohkem kui seltsimajade puudus annab end aga tunda just koolide küsimus. Kuigi selleks on sõlmitud kahe naabri vahel koolikonventsioon, ei saa sellega küsimust lugeda lõplikult ja otstarbekohaselt lahendatuks. Igal aastal leiame ajalehtedest terve rea näiteid, kuidas Eesti koolid Lätis peavad tegutsema ebanormaalses oludes. Kord ei ole koolil ruume, kord satuvad õppejõududeks ja koolijuhatajateks inimesed, kes oma meelsuselt ja kultuuriliselt orientatsioonilt on puht lätlased ja kes kogu aeg oma tegevuse suunavad selleks, et vähendada eestlaste arvu, kes veel õpivad rahvuskeelses koolis. Veel raskemaks, kui gruppidega koondunud eestlaste asulates elavates perekondades, osutub rahvuse säilitamine üksikult elavate juures ja eriti segaabiellustest sündinud järeletulijad muutuvad otsekohe puhtal kujul lätlasteks. Selliseid fakte võib eriti konstateerida Hopa, Marienburgi jne. ümbruskonnas, kus eestlased elavad püsivalt, ja suuremal määral töölis perekondades ning vaesema kihi juures.

Meie oleme oma Vabariigi loomisega väärrika koha annud ka oma vähemusrahvustele

MÕNDA SUGUKONNA AJALOO UURIMISEST.

PEREKONNA AJALOOGA TUTVUMINE SÜVENDAB KOKKUKUULUVUSE TUNNET OMA RAHVAGA.

TH. BRANDT.

Kaotada oma rahvus on hädaohte, mis varitseb kõiki keset võõrast rahvast elavaid, ka iga väliseestlase perekonda, ja seda arvestades on Välis-Eesti ühingu üheks peäülesandeks: „säilitada ja arendada väliseestlastes rahvuslikku vaimu ning süvendada rahvuslikku ideoloogiat.“ Tõhusaks vahendiks selle sihi saavutamisel on tutvumine oma perekonna ajaloo, mis süvendab kokkukuuluvuse tunnet mitte ainult oma sugukonnaga, vaid ka oma rahvaga, — mille algosa on ju sugukond, ning rahva uhkusega — iseiseisva Eesti Vabariigiga.

Eestis on huvi sugukonna ajaloo vastu järjest kasvamas. Kui vene ajal töötas esimesena ja pea ainsana eesti sugukondade uurijana kirikuõpetaja M. Lipp, siis nüüd töötab sellel alal juba terve rida isikuid ning „Eesti Eugeneika ja Genealogia Seltsi“ Tallinna ja Tartu osakondade juure asutatud sugukondade uurimise bürood. Et aga vist vähestel väliseestlastel on teada, mida võib saavutada eesti sugukondade ajaloo uurimise alal, siis tahan neid järgnevas lühidalt tutvustada.

Tartus asuva riigi keskarhiivi loomisega on pandud kindel alus ka sugukondade ajaloo uurimisele. Keskarhiivi uurimissaalis töötavatest isikutest pühendab end suur osa just sellele alale. Dr. O. Liivi juhatusel korraldatav Keskarhiiv on moodsamaid asutusi, mida külastavad paljudki välismaade teadlased. Arhiivi on koondatud ürikuid üle riigi ning arhivaale on seal nii palju ja nii mitmelt alalt, et võin siin näitena mainida ainult mõned. Keskarhiivis leidub kirikuraamatuid üle Eesti kuni 1834. a. (uuemad on kohapeal, kirikute juures), igasuguseid kohtuakte, veneaegsete rahvakoolide inspektorite akte, gümnaasiumide ja ülikooli akte, rüütelkonna arhiiv, adramaade revisjonid, vakuraamatud, hingederevisjonide lehed, kaardid kuni rootsi ajani jne. Genealogilistele uuringutele on allikateks peaaugjalikult kirikuraamatud, revisjonilehed, adramaade revisjonid ja vakuraamatud. Vahest tuleb kasutada ka teisi ülalmainitud arhivaale.

Kirikuraamatutest on suurem osa alustatud 1710. ja 1740. aastate vahel, paiguti aga hulga varem; vanemaid on Keila ko-

ja selles mõttes väärrib üldist tähelepanu meie „Vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seadus“ (R. T. 31/32 — 1925). Selle seaduse soodustusi kasutavad meil mitmed vähemusrahvused ja vähemalt selle seadusega loodud organisatsiooni piirides peaks lubama meie lõuna naaber organiseerida ja korraldada ka tema riigis elavaid eestlasi, sest terve Läti riigi loomine teostus ainult meie kaasabi ja toetuse tõttu ning ümberrahvustumine eestlaste arvel ei tohiks olla soovitatav ka meie naabrile enesele. Seda eriti selle tõttu, et ka lätlasi on meie kodumaale jäänud teatud hulk, kuigi mitte sel määral, nagu meie rahvuse liikmeid Läti.

Selles mõttes peaksid meie tegelased ja seltskondlikud organisatsioonid, samuti ka juhtivad riigitegelased püüdma vastavaid samme astuda, et naabermaal antaks vastav

vähemusrahvuste kulturomavalitsuse seadus, mis oma sisult ja sihtidelt oleks meil sel alal maksva korruga ühtlane ja mille alusel hakkaksid sealsete koolide ja teiste kultuurorganisatsioonide ülalpidamist korraldama vähemusrahvuse (eestlaste) eneste poolt valitud tegelased ja juhid, kellel oleks otsustav sõnaõigus kaasa rääkida nii majanduslisis küsimusis kui ka muus selle alaga seotud korraldusis. Ainult sellise korra maksvusele pääsmisel suundetakse lahendada otstarbekohaselt eestlaste ümberrahvustumise hädaohuga seoses olevad nähted ja kaoksid ka alatised hõõrumised, mis seni kooliküsimuste puhul häirinud kahe maa vahelkordi ja suhteid.

Seltskondlikkude organisatsioonide tegevus oleks ka sel puhul palju viljakam, ja see saaks viljelda rohkem neid alasid, mis

guduse kirikuraamat, mis alustatud 1627. a. Adramaade revisjone on korraldatud 1726. a. kuni 1777. aastani. Alates 1782. aastast kuni 1858. a. korraldati „hingede“ revisjone, kus „pandi kirja“ kõik linnade ja mõisade piirkondades asuvad „hinged.“ Põhja-Eesti adramaade ja hingederevisjoni lehed on suuremalt jaolt säilitatud ning keskarhiivi koondatud, kuna Lõuna-Eesti revisjonilehtedest suur osa asub Läti arhiivis Riias. See asjaolu on eesti uurijale suureks takistuseks, sest andmete hankimine Riias on kaunis kulukas.

Mida võib nende ürikute uurimisel saavutada? Võib ütelda, et saab sugukonda jälgida minevikku 150 kuni 250 aastat tagasi, keskmiselt kuni Põhjasõjani. See on kaunis kaugele; tuletagem meele, et 1770. aastal külastas Cook esimest korda Uut-Meremaad ja Austraaliat; 1775. a. algas Põhja-Ameerika ühendriikide vabadussõda, mis lõppes 1783. a.; Ladina-Ameerika vabariikide eraldumine Hispaaniast ja Portugalist toimus alles pärast 1800. a. Järelikult ulatub väliseestlase sugukonna ajalugu kaugemale kui meretagune riik, milles ta elab.

Kui kaugele iga üksikut sugukonda saab minevikku jälgida, oleneb väga mitmest asjaolust. Nii kirikuraamatuid kui ka revisjonilehtedest puuduvad mitmed köited; siis leidub raamatutes lünke; sissekannete redaktsioon on väga mitmesugune ja sagedasti puudulik, näiteks ei ole paljudes

vanemates kirikuraamatutes mainitud ristitud laste emanime, surnute vanust jne. Mõisa teenijad on nimetatud ainult eesnimega; isanime puudumine võib osutada suureks takistuseks, sest perekonnanimed said talupojad alles 1826. a. Lõuna-Eestis ja 1834. a. Põhja-Eestis. Mida võiks saavutada ühe või teise sugukonna uurimisel, saab umbkaudseltselt ütelda alles siis, kui keskarhiivi kataloogide najal on kindlaks tehtud, milline materjal teatava sugukonna asupaigast on säilinud. Asjast huvitatuile olen nõus sellekohaseid lähemaid teateid hankima; minu aadress on Tartu, postkast 173.

Muide, uurimise alustamiseks on vajalikud andmed selle kohta, kus kogukonnas olid nimekirjas („hingekirjas“) uuritava perekonna lähemad esivanemad (isa, vanaisa), s. o., kust nad said vene ajal oma isikutunnistuse (passi). Mida kaugema esivanema kohta saab uurijale teateid anda, seda enam kergendatakse ja kiirendatakse tema tööd. Selle tõttu peabki ütleva, et nüüd on rändavale ühiskonnakihiile, näiteks haritlastele ja väliseestlastele, viimane aeg uurida oma perekonna põlvnemist, sest praegu on veel teada esivanemate veneaegsesse kogukonda kuuluvuse koht. Kui need teadmised ununevad, võib kergesti juhtuda, et lähema mineviku kohta andmete hankimine on palju raskem kui kaugema mineviku uurimine.

õieti kuuluvadki tema kompetentsi, nagu haridustöö väljaspool kooli, seltsimajade-rahvamajade juures näitemängutruppide loomine, laulukooride jne. asutamine ja juhtimine, suuremate ühisesinemiste ja koosviibimiste korraldamine ja palju muud.

Eriti viimasel ajal on märgata meie seltskonnas huvi tõusu Lätis elavate eestlaste elu-olu vastu ja selles mõttes on see väga tervitatav nähe, mille laiendamiseks peaks veelgi leiduma siinsel seltskonnal tahet ja püsivust, sest ainult tihed kontakti kodumaaga suudab alles hoida need eestluse saarekesed, mis jäänud Läti territooriumile.

Kahe naabermaa saatuse paremaks korraldamiseks on ka sellel küsimusel võrratu suur tähtsus, sest vaatamata kõigile heanaabri suhetele, mõistetakse meie juures palju paremini neid seisukohti ja kirjeldusi, mis annavad oma olukorrast ja elust just

Lätis elavad eestlased. Ja kui kellelgi neist juhtub pahandusi, siis tunneb sellele kaasa kogu meie ühiskond. Olgu kas või näitena toodud Vana-Laitsna kooli asutamise lugu, kus Läti-Valga maaülem tuli esile kõvade karistusnormidega, mis kõvasti pahandas iga siinset kodanikku.

Ka sellisteks arusaamatusteks oleks siis võetud igasugune alus ja võimalus. Tuleb teha kõik, mis võimalik, et eestlastel oleks ka Lätis võimalik alles hoida oma kultuur ja oma rahvus, et neil oleks täiesti vaba pääs emakeelsesse kooli, mitte aga ei tuleks leppida aseainega sel alal, nagu vahel juhtunud. Kultuuroromavalitsuse seadus Lätis elavate eestlaste jaoks suudaks seda tagada kõige paremini, kui suudetaks ainult seda selgeks teha meie naabermaa juhtidele.

Eesti Valgas, juulikuul.

ELU JA KOMBED KÜPROSE SAAREL.

Veinid, mille pärast Küprost ihkasid egiptlased, ja naiskäsitöö, mida hindab Pariis. — Küprose elaniku ärvaim ja turism. — Kodused abinõud haiguste vastu: mesi, küüslauk ja sibul. — Noorendav „maiustoit“ ja vanakselamise saladusi.

Marie Tendermann.

Küprose elanikul on turistile pakkuda mõndagi huvitavat ja meelepärast külakosti. Eeskätt võib ta hoolitseda hea tuju eest oma veinidega. Saare maitsvast puuviljast valmistatakse veelgi maitsvamaid veine, milliste hulgas mõned sordid, näit. Vino bianco ja Comanderia omavad juba niivõrd vana kuulsuse, et vanal ajal egiptlased püüdnud vallutada Küprost ainult nende tema veinisortide pärast...

Kuid vaatamata headele veinisortidele ei näe siin kunagi joodikut selles mõttes, nagu teda kodumaal tuntakse, kus mõnigi mees kõik oma puud ja laevad on kõri kaudu alla loputanud. Lõunamaalane piirdub kergemate veinisortide tarvitamisega ja sedagi küllalt mõõdukalt.

Kuid rohkem, kui Küprose veinisordid, on kuulsad Küprose käsitööd ja Küprost külastav turist ei jäta kasutamata juhust omale siit mõnda ilusat pitsikest või tikandit kaasa viia. Küprose naissugu oskab kõige peenemaid käsitöid, valmistades pitse

ja tikandeid, mida turustatakse ka Pariisis ja Ameerikaski. Euroopaliku kuulsuse on pälvinud Küprose naiskäsitöösaadused Lefcara külast, kandes oma eri kaubamärki „Lefcaritic“. Küla, milles umbes kolm tuhat elanikku, on suur ja rikas. Külas ei puudu ka kõik linnamõnusused, elekter, haiglad jne. Paljud külaelanike lapsed on käinud Euroopa ülikoolides. Käsitööstus on toonud külale põlise jõukuse.

Kui Küprose elanik teeb reisi kuskile teise maailmajakku, kas või näit. Ameerikasse, siis võtab ta alati kaasa oma kodumaa kaupa nii palju, et see tasub ta reisi- kulud edasi-tagasi. Küprose elanik on inimsam ja kavalam kui šotlane. Ta oskab raha teha, töötab oma kodumaa kasuks ja toob kõik raha kodumaale tagasi.

Küpros on tuntud ka turismimaana. Aastast aastasse külastavad saart tuhandeid turiste igast maailmakaarest, küll põhjast ja lõunast, Aafrikast ja Ameerikast. Tähtsaks sissetulekuallikaks on turismiasjandus saa-

Külaelu Küprose saarel.

Küla elanikud oma igapäevaste toimingute juures

Tüüpe Kuprose saarelt.

Paremalt: mak-
sudekoguja, po-
litseinik, vaimulik
ja 2 külaelanik-
ku. Mehed külas
kannavad rauta-
tud saapaid, mis
kaaluvad 7 kilo.

rel ka naiskäsitööle. Saarel leiduvad kõikjal müügikohad, kust võib osta küll pitse, küll laudlinu, voodilinu, pluuse, lastekleite, küll villaseid, küll siidist, üks teisest kunstliku-
malt ja kaunimalt välja õmmeldud.

Teist teenima siin keegi minna ei taha, naised saarel kõik teevad käsitööd. Kuprose naised oma tööga toidavad mitte üksnes oma lapsi, vaid tihti ka mehi. Meeste hoo-
leks on peamiselt äritsemine.

*

Ehkki Kuprosel ei mölla joomataud, lei-
dub siin see-est paljusid haigusi, mida ei
tunta Euroopas.

Igal sügisel vaevab saare elanikke hir-
mus silmahaigus, mida siin nimetatakse
viigimarja-haiguseks, kuna ta saab alguse
värskest viigimarja piimast. Mõõdunud sü-
gisel valitses see haigus neli kuud ka meie
majas. Arst käis kaks korda päevas, olime
kõik poolpimedad. Maja täitis laste nutt ja
täiskasvanute oiged ööd-päevad. See pole
ka ime, sest haige silmadest vahetumalt
jookseb rõsakoore taolist mäda, paisteta-
nud laugude alt tolgendab verine liha, kuhu
kallale kipub musttuhat kärbest. Kuna va-
lud olid väljakannatamatud, hakkasin ise
haigusele abi otsima. Pesin haigeid silmi
lahja hüpermangaami lahuga, tarvitasin seda
lahu ka kompressideks, võidsin haavad oph-

talmic salviga ja abi oli igatahes hoopis
märgatavam kui palverännakutest Püha
Andrease kloostrisse, mida kirjeldasin oma
eelmises kirjas.

Arstiabi Kuprosel on kõikjal käepärast,
aga ega siis seda iga saare elanik kohe ka-
sutama ei tõtta. Rahval on oma rohud ja
arstimid ja „kunsid“, mida ta peab arsti-
rohtudest hoopis kindlamateks. Ja tihtigi ai-
tavad need küllalt hästi. Haigustest on pal-
jud samad, mis põhjamaal, kuid on ka oma
„eri haigusi“, nagu eelpool nimetatud viigi-
marja-haigus.

Suureks vitsaks siin on veel malaaria-
haigus. Põdesin seda ka ise. Malaaria väl-
timiseks on olulised eeskätt tugev toit ja
kliima vahetus, aga kui see haigus Kuprosc
elanikku kord juba on nakatanud, arstib ta
seda harilikult päriselt „müslase moel“, ja
nimelt järgmiselt: võetakse umbes kolme
sõrme laiune plaastririba, kaetakse selle
keskpaik meega ja riputatakse meele tub-
listi hiniinipulbrit. Siis kleebitakse plaaster
selgroole, alates ülevalt kaelaluust kuni alla
sabakondini. Pael jääb selgroole nii kauaks,
kuni ta ise lahti pudeneb. Minul püsis ta
kaheksa päeva, ja seejärel kadus ka ma-
laaria kuni tänaseni.

Influentsat arstib Kuprosc elanik küüs-
lauguga. Riide sisse pandud küüslaugust

tambitakse haamriga mahla ja hõõrutakse siis mahi pihasse. Seejärel söödakse veel sibulat äädika ja suhkruga ning paaritunnilise uinaku järele on influentsapalavik nagu peoga pühitud. Sibulat söödetakse Küprosel talvel ka kanadele, sest sibul soojendavat kanade kõhtu ja nad jätkavat munemist.

Kui palavik haarab rinnalapsi, siis on siin mõjuvaks vastuabinõuks hiniinivannid, mis on isegi parem kui hiniini seespidiselt tarvitamine või süstimised. Muidugi peab seejuures olema ettevaatlik ja teadma, kuidas toimida. Kui anda abi õigel ajal, võib panna piiri ja võita iga tõve, ka kõige kardetavama, nagu näit. tüüfus, gripp, läkaskõha ja muud kurguhaigused.

Verevaesuse ja meeste sugujõuetuse vastu on Küprosel oma mõjuv arstim — see on siku või oina munad... Munad lõigatakse väikesteks tükkideks, pistetakse vardasse ja praetakse kergelt tulel, varrast kiirelt pöörates, et mahl sisse jääks. Siis süüakse neid sibula ja sidruniga ja see „noorendustoit“ on siin kallis ja otsitud dessert. Meie perekonna vanim liige, 97-aastane auväärt Cyrill eelistab ainult seda toitu ja võimalikult palju sibulaid. Küllap vist ainult seepärast on vanahärral ka kõik hambad alles viimseni suus. Olen siin näinud palju vanu Metuusalaide ja nad kõik on suured sibula ja küüslauku sööjad. Küprose rahvas asetab küüslauku ööseks ka akendele ja ukse alla, sest küüslauk hoiab eemale skorpionid ja muud kahjulikud putukad. Peale skorpionide leidub Küprosel ka veel üks teine ohtlik vähitaoline loom, punane sadajalg scolopender, kes inimese ihust laseb lahti alles siis, kui teda kõrvetada tulise rauaga. Skorpioni hammustamisel tarvitatakse esmaabina salmiakki, kuid sellele peab järgnema ka arstiabi.

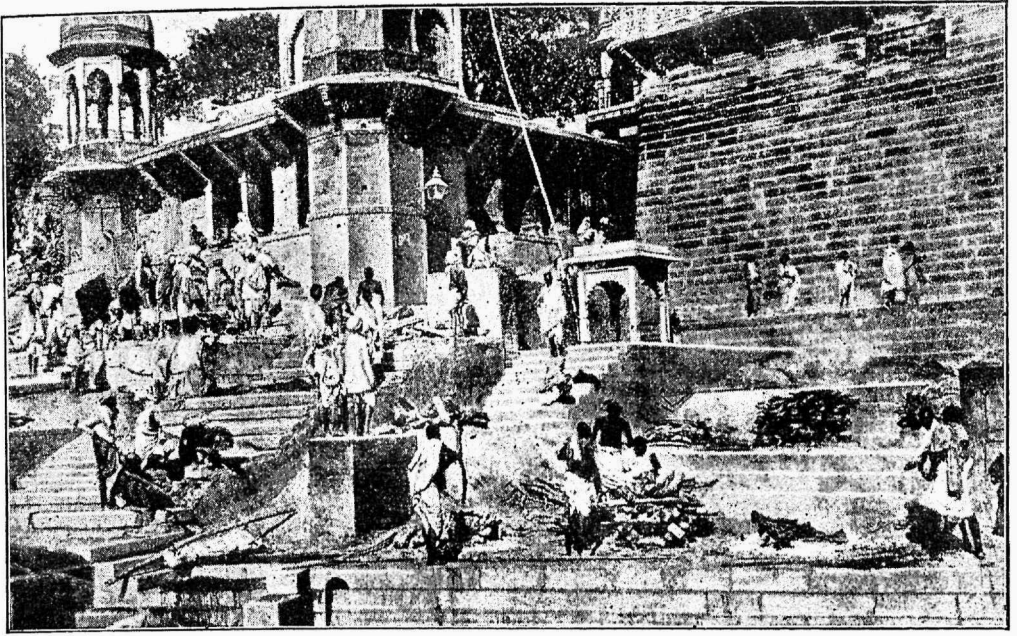
Väga levinud on Küprosel ka kollatõbi, mida rahvas tohterdab mee ja ussisiidiga. See arstimisetoiming on õige keerukas ja saladuslik. Võetakse seitse siidniiti ja kolm

supilusikatäit mett, mõõdetakse haige pealaest jalatallani seitse korda iga niidiga, millele positakse nõiasõnu. Siis lõigatakse niit peenteks tükkideks ja segatakse meega. Seda segu haige sööb kolmel hommikul, iga kord kolm teelusikatäit ja — kae — kollatõbi ongi kadunud!

Muudest saarel valitsevatest ebausukommetest arstimisel on veel tähelepanuväärt mitmesugused ehmatuse arstimise viisid. Ehmatuse vastu valatakse tina, lapsele aga pannakse punane riie üle pea ja veenõu lagipeale. Seda tehakse kolm korda. Nõdra-meelsust, mille põhjuseks olnud ehmatuse, arstitakse mõnes Küprose külas sel kombel, et asetatakse tulele pann soola ja leivaga ning lõigutakse seejuures kääridega tuld igast neljast küljest. Nõiasõnade saatel tõsetatakse haige üle tule neli korda, iga kord tilgutades pannile vett. Vaadatakse siis pannilt, kuidas haigus on hajumas. Siis võetakse leib pannilt, minnakse koos haigega tänavale ja visatakse leib üle haige pea esimese vastutuleva koera kätte.

Küprose „ristiusulised“ metsakolkad ja -tagused on veel tulvil nõidust ning ebausku. Olen näinud, kuidas naised otsivad mehi nõiduse läbi, kuidas positakse ja usutakse igasuguseid ette- ja tahakuulutusi ja märke. Keegi meest nõiduv naine sõi ära seitse nõõpnõela ja viis õmblusnõela, aga kui valud läksid suureks, ei saanud ta neid enesest enam kuidagi välja nõiduda ja nüüd pidi tulema appi juba arst.

Ebausku oma teravamal kujul püsib Küprosel siiski vaid rohkem mahajäänud maa-nurkades. Üldiselt saare elanikud pole sugugi vähem tsiviliseeritud kui on rahvas Eestis. Ja kui eausk eestlaste keskel ongi juba rohkem kadunud kui Küprose elanike seas, siis on seevastu eestlastel alles võitlemist nende pahedega, mida näeb ja kuuleb vähe Küprosel. Nende hulka kuuluvad eeskätt ettevõtlikkuse puudus, omavaheline jonn ja — joomine.

Surnute põletamise ghat Gangese jõe ääres, Benareses. Surnud asetatakse puuriitadele ja põletatakse, kuna tuhk puistatakse jõkke. Vasakul all kandepuu külge seotud laip, mähitud riidesse, ootab riidale asetamist. Keskel — riit laibaga süüdatakse põlema.

Katkendeid reisimälestustest.

India muljeid.

Kontrastide maa. — Vabatahtliku endapiitsutaja hingeelust. — Harutlusi naiste seisukorrast ja lasteabieludest. — Mustus, mis on „puhas“, sest ta on püha. — Luule marmoris: Taj Mahal. — Töö ja aeg, mis ei maksa raha.

Ed. Riisman.

Reis läbi India on nagu kummaline, painajalik unenägu. Silmade eest mööduvad pildid, üks võõram ja harjumatum kui teine. Siin kitsetallede ja härgade ohverdämised Kali templeis trummide põri- nal ja palvetavate pärismaalaste suminas, seal põlevad puuriidad surnutega Gangese ääres. Siin kerjav tütarlaps — laps sõna tõsisel mõttes — surnud imikuga käsi- varrel, seal seina ääres päikesevarjus vana hindulane koolmas. Siin kirev basaar kõi- gi hommikumaiste lõhnadega ja jalgu jäävate kaubitsejatega, seal suplejate ja riituse sooritajate hulgad ghati trepis- tikul Gangese kaldal. Suurim vaesus ja viletsus kõrvuti kirjeldamatu luksuse ja toredusega. Rumalus ja pimedus seoses

usulise fanatismiga. Rahvuste paabel; us- kude rassolje.

East is East and West is West and ne- ver they shall meet... Ida on Ida ja Lääs on Lääs ning ialgi nad ei kohtu...

Ei kohtu vist küll, poedil on õigus. Erinevus on nii määratu suur.

Imestlev turist Euroopast, kellel küllalt intelligentsi tungida asjade sügavusse, püüab teostada analüüsi. Kuid igaüks jõuab oma järeldusteni.

Õhtulauas Lucknow' hotelli söögisaalis tekkis samal teemal elav vaidlus. Värskest saabunud Cownpore'ist, olin sattunud ühte lauda kohaliku doktoriga ja ühe autoäri juhatajaga, mõlemad inglased. Nad käisid siin sageli õhtut söömas ja juttu puhu-

**Kali tempel,
Kalkutas.**

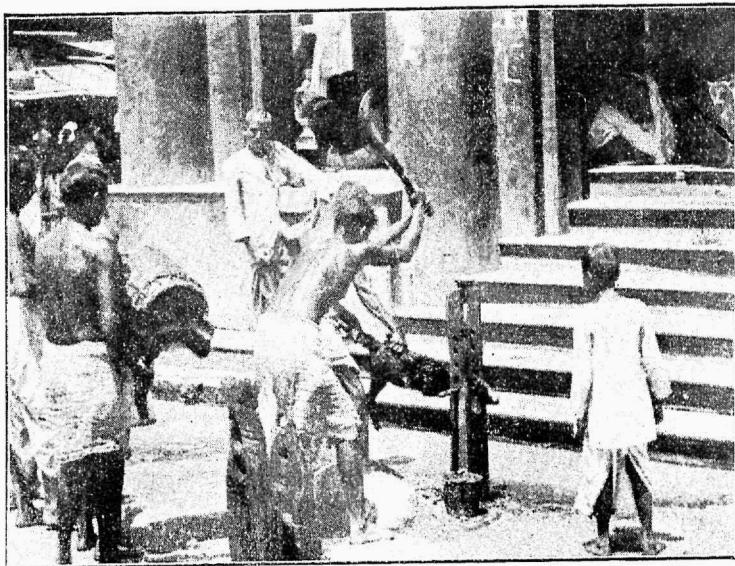

Foto Ed. Riisman.

**Ohverdamine
templi esisel.
Trummide pörina
saatel raiutakse
kisendaval kitse-
tallel pea.**

mas. Doktoril olid väga intelligentne väli-
mus ja lugupidamist sisendav pilk, mis
oli küllalt kooskõlas tema ümariku kõhu-
kesega ja mõõduka olekuga. Ärijuht oli
kõhn kärsitu mees, kõigega rahulole-
matu. Ta näis väga radikaalne ja kirus
kõiki maharadžasid, radžasid ja teisi või-
mumehi, kes oma üleolekut kasutavad
rahva väljakurnamiseks. Tema roogiks
nad kõik Indiast välja! Doktor oli tasa-
kaalukam ja tähendas, et ei saa midagi
parata, kui see rahvale omale meeldib.
Mis teha, näiteks, kui mõnele meeldib
enda piitsutamine? Talle see ära keelata
tunduks tema karistamisena! Kui keegi
katsuks kannatava massi käekäigu
parandamiseks läbi viia mingisuguseid re-
forme, siis oleks seesama mass esimene,
kes tõstaks mässi reformide vastu. See
vana kord on niivõrd seotud masside usu-
ga, imbutud niivõrd nende verre, et see
nende mõistmiste või õigemini tundmise
järgi kuidagi teisiti ei tohigi olla.

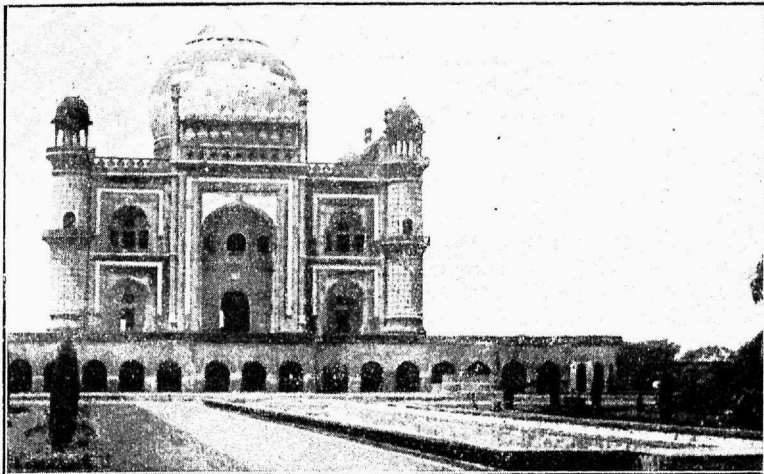
Küsisin doktorilt, et mida tema arvab
Catherine Mayo raamatust „Emake India“
(„Mother India“), mis tol ajal suuri
laineid lõi ja hindulaste poolt kutsus esile
ägedaid proteste, nii et lühikese aja jook-
sul saabus „Emakese India’le“ rida raa-
mat-vastuseid, nagu hindulase Ranga Iyeri
„Isake India“ („Father India“). Nimelt

arvustas C. Mayo õige kibedasti hindu-
laste kombeid, eriti naiste seisukorda In-
dias ja laste abielusid. Ta leidis hindulaste
seksuaalelu väga lõdva, kus mees võib
omale lubada juba kõige noorematest aas-
tatest kõik ja seda naiste arvel. Naine on
Indias täiesti õigusteta seisukorras, täie-
likus ärarippuvuses mehest ja peab elama
usu ettekirjutuste järgi ainult mehele.
Õndsakski võib ta saada ainult mehe kau-
du, s. t. sel teel, kui ta on oma mehe sõ-
nakuulelik käsualune. Varemadel aegadel
ei tohtinud naine isegi mehest kauem ela-
da, vaid põletati mehe surma puhul ühes
mehega puuriidal. Kui suri mõni vägev
maharadža, kellel palju naisi, siis kujunes
selline põletamine loomulikult õige suu-
rejooneliseks, kus põlesid sajad puuriidad
elavate inimestega.

Nüüd on küll niisugused metsikud kom-
bed üldiselt kaotatud, kuid naine on jää-
nud ikka samasse õigusteta seisukorda, na-
gu varemini. Nüüd, kus lesknaisi enam ei
põletata, on tulnud juure uus kiht — lesk-
naiste kiht, kes ei oma neidki õigusi, mis
harilik naine, vaid on midagi lähedast
elavatele surnutele.

Eriti arvustas Mayo noorte tütarlaste
seisukorda, keda mehele pannakse juba
7—8-aastaselt. Tihti antakse selline noo-
ruke tütarlaps majanduslikkudel või muu-

**Humayoni mau-
soleum Delhis.**

Keskel kuningas
Humayoni matu-
sepaik, kahelpool
tema naised; all
perekonna liik-
med.

Foto Ed. Riisman.

del kaalutlustel naiseks vanemale mehele, kes ei jäta naise noorusele vaatamata oma abielu õigusi kasutamata.

Doktor tähendas sellele, et Catherine Mayol on muidugi õigus, kuid ta vaatab asjale naise erapoolikust seisukohast, nähes süüdlase poolena peamiselt meest. Tihti on aga naised need, kes oma lõunamaaliste kirgedega, mis väga varakult tärkavad, meestele liiga teevad. Siin tõi arst oma kauasest praktikast (ta oli olnud juba paarkümmend aastat Indias) palju huvitavaid juhtumeid. Kui mehed Indias jäävadki liiga noorelt impotentideks, siis ei ole see ainult meeste endi liialduste süü, nagu tõendab Mayo, vaid ka naiste liigkirglikkuse süü. Tema poole olevat pööranud palju patsiente-mehi, keda nende naised impotentideks peavad, kuid järelevaatusel selgub, et kõik on täiesti korras. Vaesed mehed kannatavad ainult naiste liignõudmistele all.

Muuseas oli juttu ka ebausust, kus mu lauakaaslased huvitavaid näiteid tõid sellest, kuidas isegi haridus ei suuda hindulasest kõrvaldada ebausk. Doktoril olevat boy (teener), väga kena ja arenenud poiss, kes koolis käinud, kõneleb inglise keelt ja kelle arendamise eest doktor ise küllalt hoolt kannud. Kuid haiguse juhtumisel minevat ta salaja ikka Gangese jõkke, et selle rāpase veega ennast arstida, kuigi arstiabi talle alati kodus on käepärast ja arsti juures töötades tal ka

arstirohtudest peaks olema küllalt hea ettekujutus. Kuid usk Gangese jõe tervendavasse mõjusse on siiski suurem.

*

Kui hiljem Benareses Gangese jõe kaldal vaatlesin neid palvetavaid rahvahulki, kes Gangese jõe rāpases vees sooritasid omi usulisi rituaale, siis pidi imestama usulise tunde vägevust — see võis tõesti ka tervendada! Siin oli tempel templi kõrval kinni, ghat ghatis ja treppide read ulatusid sügavasse vette, mille mõõn ja tõus olid muutnud savisegaseks. Samas kaldal põletati surnuid, mille tuhk ühes põlemata jäämustega puistati vette. Looma korjused paisati jõkke. Ei olnud haruldane, kui mõni punsunud kõhuga lehm — pūha loom! — ujus allavett. Siin loputasid end haiged ja tõbised segamini tervetega, otsides paranemist. Aga Gangese jõe vesi oli siiski puhas, sest ta oli pūha!... Siin tõstis peoga vett suule päikesekummar-daja, vaadates hardunult päikese poole. Siin rikas hindu daam rüüpas hōbelusikast Gangese vett... Kõik on puhas, mis on pūha! Lehma väljaheidetki on puhtad, sest lehm on pūha!... — Siiski elavad need inimesed, paranevadki tihti oma haigustest Gangese vee või lehma väljaheidete abil ja rahvast on liigagi tihedalt.

*

Ja ometi on kõige selle rāpase ja viletsuse seas palju ilusat. Vägevad valitsejad ajaloo kestel on pūstitanud ehitisi,

mis nende nime kannavad aastasadadesse. Siin on templeid, mausoleume, mille ilu võrattu — omaaegse ehituskunsti ja arhitektuuri tippsaavutused.

Hommikumaa looming on püsivuse loomingu. Paneb imestama see kannatlikkus ja püsivus, millega meistrid on loonud kõige õrnemaid ja ilusamaid asju, millesse valanud kõik oma hinge luule tilk haaval, hoolimata ajast.

Eurooplased, kes kord näinud Taj Mahali Agras, või Hymayoni mausoleumi Delhis, ei suuda neid küllalt ülistada.

Taj Mahali peetakse koguni maailma ilusaimaks ehitiseks, mille ehitas vägev šahh Jehan oma naise Mumtaz-i-Mahali mälestuseks. Juba selle esisel asuv aed on võluv kui luuleline sissejuhatus teosele endale. Siin sirged küpressid reas kui sõdurid, peegeldudes vastu nende vahel asuva vee marmorsängist. Ja siis Taj ise. Keskel õhuline, kupliga torn, silmipimestavalt valge heleda päikese paistel, sest see on üleni marmorist, isegi kuppel. Siis nurkadel neli minaretti. Kõik kooskõlastatud peenelt, ei kuskil ebaproportsiooni. Ja kui astume sisse mausoleumi, imestame veel rohkem, kui leiame end üllatavate seinailustuste ja marmorpits- „kardinate“ eest, mille täielikuks kirjeldamiseks on võimas vast ainult asjatundja kunstniku sulg. „Luule marmoris“ nimetatakse vahel Taj Mahali ja vaevalt võib leida tabavat nimetust selle ilu määramiseks.

Midagi vägevamat ja midagi mõjukamat saab vaevalt leida armastuse väljendamiseks ja selle igaveseks jäädvustamiseks. Hardumuses peatub turist mausoleumis marmorhaua ees, milles puhkab nii väga armastatud naine.

Unustad ja andestad, et on kulutatud määratuid varandusi (midagi 30 milj. ruupiat ehk Eesti rahas üle 4 miljardi sendi), mis kogutud vaeselt rahvalt, võib-olla kõrgete maksudega ja mis aidanud kaasa inimeste viletsuse süvendamisele. Unustad materialistlikud kaalutlused ja lased mõjutada end täielikult kunstist, mis muutub nagu rippumatuks, iseseisvaks ja ühtlasi lepitavaks.

Veel teine arhitektuuri hiilgesaavutis asub Agras. See on Akbar Suure matuse-

paik — mausoleum. Mõned peavad seda ilu poolest võrdseks Taj Mahalile. Mees, kes siia maetud, väärib sellist mälestusmärki, sest ta oli Moguli dünastia silmapaistvaim valitseja, kelle avar silmaring, tarkus ja kannatlikkus uskude vastu lähendas hindu- ja muhamediusulisi teineteisele ja kindlustas seega riigi tugevust. Samas mausoleumis asus pika aastate rea kuulus Koh-i-nori teemant, mille viis ära Pärsia šahh oma sissetungil Indiasse 1739. a.

*

Aeg ei maksa hommikumaaal midagi. See selgub veel kord, kui satud Delhis või Benareses mõnda „käsitöö“-kaupluse. Salakaval juht — kehvunud bramaan — hoolitseb juba selle eest, et turist ei pääseks mööda sellisest kauplusest.

„Eriti huvitavad käsitööd, neid ei jäta vaatamata ükski turist,“ seletab ta vigases keeles. „Vaatamine ei maksa midagi. Astuge aga julgelt sisse!“

Ja juba tõttabki kaupluseomanik turistile vastu suurte kummardustega kui oleks tegemist radžaga.

Siin on elevantiluust igasuguseid töid, mille vaatlemisest süda heldub. Nikerdustöö peensus on muinasjutulik. Näit. maharadža elevanti seljas. Peenemadki ketid nikerdatud elevantiluu ühest tükist. Aastaid nõudev töö.

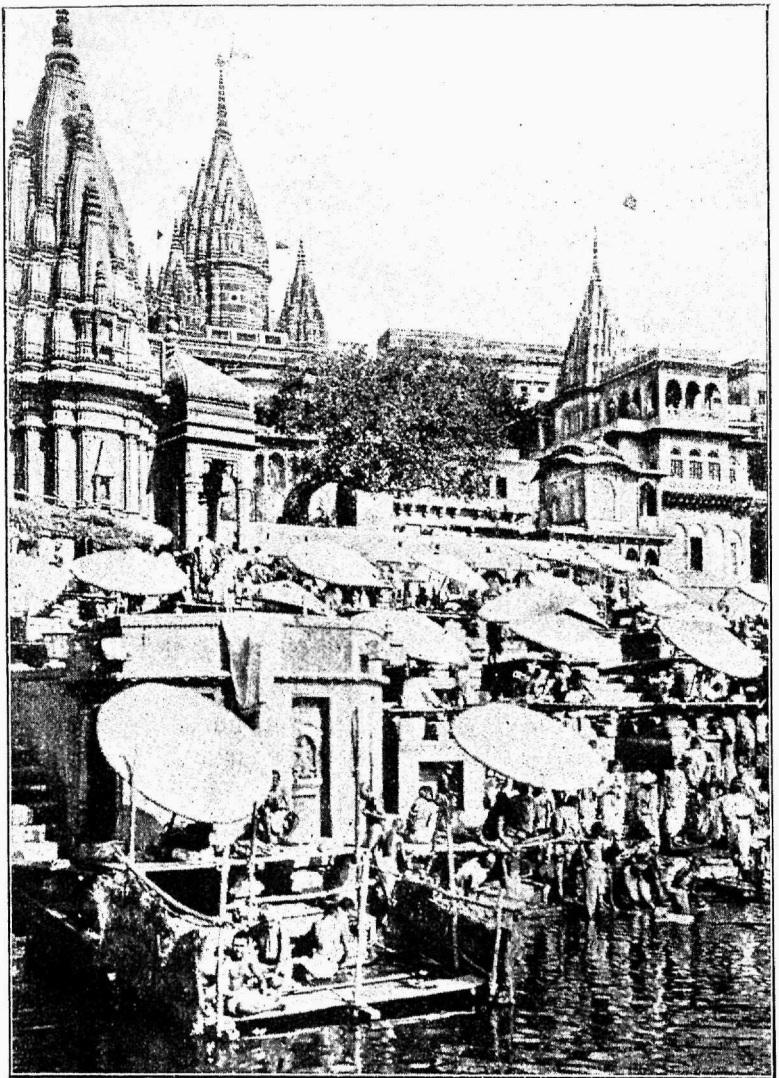
Siis hakkab rääkima kaupmees hindadest. Ta teab juba, et ta kaup tundub eurooplasele odav. Kuid see on imeodav.

Üks asi teisest ilusam ja odavam kerkib silme ette. Juba märkab kaupmees, et külaline lööb kõhklema ja pühib higi. See on tõenduseks, et ränduris käib raske hingeline võitlus ja ta enam kuigi kaua ei suuda panna vastu ostmise kiusatusele.

„Härral on palav,“ leiab peremees. „Ma lasen tuua karastavaid jooke. Minul on auks võõrustada oma külalisi, kui Teie ei põlga minu kehvi jooke.“

Ja juba kaobki tõmmunahaline poiss eesriiete taha, kust ilmub varsti jookidega ja jääga. Istutakse mõnusalt, juuakse ja aetakse juttu. Peremees seletab, mitu kuud või aastat see või teine ese on nõudnud tööd, kuid see ei mõjutavat hinda. Aeg ei maksa midagi. Peremees on nii lahke, et

Templid ja ghatid Gangeses jões, Benareses.

Palvetajad ja sup-
lejad n. n. Punja-
bes ghatis. Laila-
de päikesevarju-
de all asuvad
preestrid, kes võ-
tavad vastu usu-
rändajaid ja toi-
mivad usurituaa-
le.

piinlik oleks juba lahkuda midagi ostmata. Pealegi alandab ta järjekindlalt hindu — puhtast soovist levitada kunsti. . .

Ja nii ei saa turist arugi, kuidas ta kõigi oma otsuste vastu on tublisti kergendanud enda rahakotti. Teenistusvalmis juht-bramaan käsutab poissi viima asjad sõidukisse — tema seisus ei luba omal kanda asju, ainult jalutuskeppi nõustub ta võtma oma kätte. Peremees saadab jällegi suurte kummardustega.

Nii satub rändaja teistesegi kauplustesse — „kunsti vaatama“ kuid lahkub ostudega. Ja sõidukisse kuhjub igasuguseid esemeid, mida ei oska pärast kuhu-gele paigutada.

Aeg kaob.

Indiast on jäänud vaid mälestus. Kuid istudes õhtuti sumeda valguse juures kirjutuslaua ääres, pöördub pilk kummalistele esemetele laual kaugest Indiast, mille juures on tehtud nii palju tööd, nähtud vaeva ja kulutatud aega, kuid mis on määratud vaid silmale vaatamiseks.

Silme ette kerkivad basaari kirevad stseenid, palvetajad templiesistel, ja verised kitsetalle pead ohverdamispaigal. Kõlab kõrvu monotoonne kirglik laul kurguhäälega ja sulab basaarimürasse... — Pimedusest sirutub aga kuivanud pruun käsi ja hääli hüüab: „Pakšišš, pakšišš...“

HISPAANIA.

Kesk õitsvaid lilli. . . — Olevik mineviku hõlmas. — Surevad linnad. — Kunst tappa. — Rahvaharidus: Hispaania probleemide probleem.

Hispaania mässab.

See ilus Hispaania, mida imetlevad turistid. Kuid nähtavasti pole ei looduslikud ega kliimalised mõnusused veel üksi eeltingimuseks rahulikule elule, võib olla — koguni vastupidi — liig hellitatud, liig kärsitu on see rahvas oma lõunamaise päikese all.

Nüüd, kus Hispaania jälle oma verise kodusõjaga muutunud maailma tähelepanu keskuseks, kus uuritakse Hispaania maad ja elu, ei ole meilgi üleliigne võtta ette väikest reisi läbi Hispaania ja matkata kaasa reisikirjniku F. Kuypersiga*)

*

Oli 1. mail, mil viibisin Cordobas. Kirjeldades selle Lõuna-Hispaania linna võluseid, tahtsin parajasti teha juttu kevadistest meeleoludest, looduse ärkamisest jne., kuid meenus, et maikuu võib küll olla kevadkuuks muu Euroopa mõistete kohaselt, siin aga on kevad saabunud juba ammu varem. Mida rohkem lõunasse, seda vähem võis näha mai mõjutusi. Guadalquiviri jõeorus õitsevad roosid talve läbi, kuna aga nartsissid, krookused ja hüatsindid puhkevad juba jaanuaris. Mais aga võib juba maa kõrbeda suvekuumuses.

Ent igal aastaajal, aasta läbi leiab rändaja küllaldaselt võlu Hispaania linnades. Tuleb aga leppida puhtuse ja tervishoiupolitsei puudumisega nendes. Pealegi ei tohiks unustada, et luud ja heakord pühiksid nendest ka palju värvi, misjärele aga nii mõnigi asi, mis praegu osutub maaliliseks ja silmihaaravaks, ilmneks kehvana ja kurvana.

Lõuna-Hispaania linnad on väikesed. Ainult paar nendest, ja needki

*) Franz Kuypers, „Spanien, wie ich's erlebte“.

inetumad, on enam kui 1.000.000 elanikuga. Ühelgi linnal siiski ei puudu oma isikus, oma erilaad, samaselt, nagu ei puudu seda hispaanlasel enesel. Seda jällegi vaid peamiselt kasimatuse tõttu. Sõltuvuses kliimast, ajaloost, elanike päritolust, asudes üksteisest eraldatud orgudes ja eeskätt ka puudulikult arenenud raudteevõrgu tõttu on nad säilitamas omaette omapärasusi rohkem, kui inimasulad mujal.

Märgatavaid erinevusi näeb silm ka elanike tegevuses ja elukommetes. Siin, Toledo mäekitsustes veetakse vett üles mägielamutesse eesli seljas, all Guadalquiviri orus Sevilla ja Cordoba aga asuvad ainult mõnikümme meetrit merepinnast kõrgemal ja veepuudust seal ei tunta. Granada kiltmaa on merepinnast küll 800 meetrit kõrgemal, kuid teda raamib viljastav Vega jõgi. Kui Toledos võib igal sammul kohata rahulikke, otse idülliliselt mõjuvaid tänavapilte kaevuraketel musitserivatest linnaelanikest, keda hardumuses kuulavad siin peatuvad välismaalased, siis Malagas ja sadamalinnas Cadízis püsib tänavaelus mõõduandvana araablaste rahutu, metsikuseni küündiv elutempo ja eurooplasi näeb silm vaid harva. Majad Vana-Hispaanias on ühtlase välimusega, peamiselt kahekordsed chitused, siledaksvõõbatud seintega, Toledos rohekad, Cordobas ja Sevillass valged, kuid palistatud lilledega ja õitsvate väänkasvudega. Majade ilme on puhas, ehkki neid pole kunagi pestud. Ükski nendest ei meenuta üürikasarmut. Palkonid majade vahel asuvad niivõrd ligistikku, justkui tahaksid nad üksteisele ulatada käe, ning Cordobas ja Sevillass võib tihti näha isegi purjeriidevarju, n. n. toldot, mis on tõmmatud üle kitsa tänavaga ja ühendab mõlemapoolseid maju. Ükski aknalaud

neis linnades ei näi olevat liig kitsas käepigistuseks või suudluseks. Hispaania vanalinn elab oma elu ühe ühise, suure perekonnana. Ning seepärast polegi imestada, et lapsed, kes päevad läbi istuvad majatreppidel ja tänaväärtel, veetes aja lapselikus lobisemises härjavõitluste, armulugude, mässukavade ja muude lapsikuste üle, tõeliselt on täiskasvanud. Ei tule imestada ka seda, et isegi eesli seljas nad ratsutavad kahekesi, et nad laulavad ja musitseerivad otse tänavail ja et neid rõõmustab iga välismaalaselt nendele visatud vaskraha.

Kui oled jalutanud veerand tundi mõnel Pariisi bulvaaril, siis hakkab pilk varsti vaatama ringi mõne päästva kohviku järele, — Hispaania tänaval aga tunneb rändaja end kohe olevat kodus. Aga enne, kui võõras siin naerataks lõplikus rahulolus ja kodususe tundes, meenutab ümbrus, nende linnade rohkearvulised vanad mošeed, katedraalid ja lossid, et külastatav maa on ühtlasi ka maailmaajaloo üks kurvematest kalmistutest. Sõjad, katkud, väljarändamine, lastesurevus ja vallalispõlves preestrid, mungad ning nunnad on takistanud elanike järelkasvu suurenemist kuni tänaseni. Karl V ajal oli Toledos elanikke 200.000, praegu aga 25.000, Granadas 400.000, praegu 76.000, Cordobas üks miljon, praegu 58.000 jne. Kõige rohkem ähvardab tühjumine Kastiliat, Andaluusiat ja Püreneede lõunapoolseid nõlve. Paljud maa-alad Hispaanias tänapäeval on vaid vilets vari omaaegsele suuruslele minevikus.

Mis puutub eriti Sevillasse, siis tõelikkuses ta ei esine pooltki selliselt toreda linnana, värvikalt riietatud elanikega ja võluva maastikuga, nagu seda oleme harjunud kujutlema eemalt. Sevilla pole küll inetu, aga ta pole ka kaugelki nii kaunis, nagu on ta kuulus. Hispaania luule juba ammu on oma lemmikule omastamas voorusi, mida tal ei ole. Ka Molière, Byron, Lenau, Rossini, Mozart, Bizet ja muud sõna- ja helikunstnikud kõik oma pari-

mates toodetes on tegevuspaigaks valinud Sevilla, ning Velasquezi ja Murillo aegadest alates tegelikult iga maalija suvatseb mõne oma lõuenditest katta värvidega Sevilla ainestikul. Ning, — oo imet! — luule ja muusika iluduspäikese kiirtes tärkavad Guadalquiviri lagedatele kallastele haljad metsatukad ja datlipalmid, kitsad majadevahed muutuvad laiadeks tänavateks, väikesed lubjatud majakesed paisuvad uhketeks paleedeks, kus saalivad senorad ja senoriitad heegeldatud kallihinnalistes mantlites ja printsessid õhulistes laiades seelikutes; eeslinna aga asutab kujutelm bandolerode ja mustlastega, kelle vöö vahel välgub pistoda, kes valmis igal hetkel võtma mõne tsiviilkaitsevaelase elu. . . Ent tõelikkuses välismaalane, kes täis ootusi kord saabunud Sevillasse, jääb seisma kas või keset linna, sirvib asjata oma Baedekeri — ning siis järsku ta mõistab, et need lood on kõik vaid pärit tuhat ja ühe öö muinasjuttudest. Siis ta naeratab.

*

Võiks öelda, et iga mitte-hispaanlastest eurooplane, kelle elukutseks pole lihunikumamet ja kes on näinud pooltoinat tapetud härga ning tosina surnukslastud hobust, seega on näinud verd isegi rohkem, kui hispaanlane. Ja seda olin ütelnud endale ka mina. Aga teatavasti langeb inimene reklaami ohvriks isegi paradiisis. Olles näinud härjavõitluse kuulutusplakateid ning kuulnud jutte, et võitlust jälgivad uhkes riietuses uhked rahvahulgad, otsustasin, et „oma silm on kuningas“ ja ostsin pääsme järgmiseks pühapäevaks. Sündmus, mida juhtusin kaasa elama, oli n. n. novillada, — võitlus noorte härgadega. Torerodeks olid asjaarmastajad. Seda vähemasti näis tõendavat nende esinemisoskus, ehkki eelreklaam kinnitas, et igal härjavõitlejal olevat taskus kutsetunnistus (pro facultate necandi — oskuses tappa). Esimene härg langes läbitorgatuna kaelast. „Südamesse, südamesse!“ hüüdis mu naaber istepingil, asjatundjad eritribüünil, kogu pealtvaatajate pere, sattu-

sid määratsema, kuuldes karjumisi: „Mees on petis, mees on kingsepp!” „Tunnustusena” pillutakse võitjale vähikoori, klaasikilde, — ei ühtegi mütsi, ei taskurätti, ei sigarette, ei lilli. „Idiota”, sõnab mu naaber. „Caramba!” lausun mina.

Pärast võitluste lõppu veetakse tape- tud härjad vankritel läbi tänavate, rongikäigus järgin vankreid ka mina. Hiljem meenub mulle, et olin alul ot- sustanud jälgida võitlustel vaid pealt- vaatajaid, tegelikult aga olin jälginud võitlusi endid. Hispaania oli võitnud juba ka minu. Granada, sa veeflev Ga- latea!

*

Nii mõnedki Hispaania iseäraldused, veidrusteni küündivad omapärased muutuvad mõistetavateks siis, kui võt- ta arvesse, et Hispaania probleemide probleemiks on rahvaharidus selle sõna kõige laiemas mõistes. Alles pärast maailmasõda ulatas kirjaoskamatute arv Hispaanias, lapsed alla 10 aasta välja arvatud 50,2 protsendile. Maa- elanike kohta oli see protsent 60, lin- naelanike suhtes 48, pealinnas Madri- dis 28. Suuremates linnades oli kirja- oskamatute protsent keskmiselt 49. 1860. aastast alates on kirjaoskamatus kahanenud ainult 16 prots. võrra.

Selle nähte peapõhjuseks on rahva- koolide puudus. Näitena Hispaania haridusajanduse arenematuses tuuak- se muuseas asjaolu, et Kuuba saarel hispaanlaste valitsuse ajal oli vaid 900 kooli 35.000 õpilasega, kuid a. 1905, s. o. seitse aastat pärast Kuuba vallu- tamist ameeriklaste poolt, oli koolide hulk saarel kasvanud 3500-le ja õpi- laste arv 189.000-le. Pole liialduseks ütelda, et haridusolud Hispaanias, kesk ja kõrgem haridus ühesarvatult, veel kuni tänaseni on liikunud päriselt kesk- aegset rada. Keskkoolis saab õpilane lõputunnistuse ja omandab seega küp-

suse ülikooli astumiseks juba kuue aastaga. Hispaania ülikooli iseloomus- tatakse tiitlite- ja kohasaamisete hesta- na, mis varsti uputavad maa „studee- ritud” inimeste üleproduktisoonis, kusjuures ülikoolilõpetanute teadmiste hulk, teaduslik küpsus ja küpsus elule jäävad küsitavaiks. Hispaania hari- dusolude suurimaks paheks näib ole- vat nõrk organiseerimine, süsteemi ja tsentralisatsiooni, võib isegi öelda — usalduse puudumine riigivõimu vastu. Erakoolide võrk, mis Hispaanias tuge- vasti arenenud, on kiriku kätes, ja ki- rik käte-jalgadega püüab vältida „ajav- aimu” tungimist — riikliku korra näol — sellele tema tähtsale mõjualale.

Veelgi enam: viimasel paaril aasta- kümnel on Hispaanias poliitilistele si- sevõitlustele — revolutsioonidele — kas monarhia või vabariigi kasuks, kas regionaalse iseseisvuse või ka isikuva- baduse taotlemiseks lisandunud veel teaduse iseseisvusvõitlus. Regionaalsete iseseisvusvoolude kaasamõjutamisel ja kaasabil (eriti Kataloonias) saavutasid Hispaania ülikoolid kohe pärast maail- masõda, 1919. aastal, autonoomia. Tu- leviku otsustada jääb, kas teadus His- paanias, mis varemgi olnud nõrkadel jalgadel, ka pärast praeguseid poliiti- lisi siseheitlusi suudab säilitada rippu- matuse riigivõimust.

Aguilera, üks pessimistlikemaid ja teravmeelsemaid hispaania mõtlejaid kord juba avaldas arvamist, et his- paanlasel tulevat Hispaania eest mõtle- mine ja hoolitsemine jätta teiste rah- vaste mureks. Kas see arvamine osutub tõeks, selle kohta veel ei tarvitse olla prohvetiks eemaltvaatajal. Aga kindel on, et praegu maailm jälle pöörab tä- helepanu Hispaaniale, ning seejuures vististi rohkem, kui Hispaania paneb tähele maailma. Teadkem vaid, et siis, kui kiindub tähelepanu, siis tarbekor- ral osatakse ka vaadata üle varjukül- gede.

Veel asumise võimalustest Lõuna-Aafrikasse.

Vastuseid järelpärimistele.

Richard Lätti.

Mitmed eestlased, kes on lugenud „Välis-Eestist“ minu kirjeldusi Lõuna-Aafrika üle*), arvavad, et minu poolt antud andmed on liiga „roosilised“. Et raske on vastata igale kirjale eraldi, palun lubada ruumi vastamiseks tähtsamatele küsimustele.

Esimeseks veeküsimus.

Tihti on küsitud, mitukümmend silda peab joogivee kaev sügav olema, et see kunagi kuivaks ei jääks, sest kujutatakse omale seda kohta vist rohtlaanena. Pean tähendama, et kaevusid siin üldse ei kaevata (minu ümbruses, sisemaal aga küll). Lõuna-Aafrikas on väga palju mägesid ja mägedest voolavad igale poole jõed, kust vesi juhitakse välja kraavide kaudu mitte ainult joogiks, vaid ka põldude ja aedade niisutamiseks. Vee puhtuse kohta peab ütlima, et see on liiga puhas. Vesi jookseb kiiresti ja kannab kõik lahtise aine merre. Tuul on enamasti mere poolt ja tuleb üle mägede (merepoolsed mäeküljed on alati niisked öösisest kastest, mis püüavad kinni needki tolmukübemed, mis tuul on kusa-gilt leidnud) ja selle tõttu väga puhas tolmust. „Liiga puhas“ nimetasin mitte tolmu pärast, vaid tervisele kasulikkude soolade puudumise tõttu (eriti lupja peame joogiveele lisama). Selle tõttu on vesi sama pehme ja hea pesupesijatele nagu Eestis vihmavesi, mis pole saanud veel mullaga kokku puutuda. Ühesõnaga — joogivee puudus ei pruugi kedagi kohutada. Sisemaal (rohtlaanetaolisse „karroo'sse“), kus tihti ähvardab põud, ma ei soovita kellelgi asuda, ehkki seal on väga viljarikas maa.

Teine küsimus, mis peaeagu igas Eestist tulnud kirjas kordub, on ehitusmaterjal. Puust ei ehitata siin peagu mingisuguseid hooned, sest kivi on igalpool käepärast.

Siis temperatuur. Tihti küsitakse, kas pole siin kui soojal maal õhu tempe-

ratuur nii kõrge, et eestlasel kui põhjamaa elanikul töötuju ja isu rikuks. Aafrikas on palju kohti, kus see oletus on õige (mere ääres, eriti aga sisemaal), kuid siin juhtub seda väga harva. Suve lõpu poole, kui viil on peksetud ja küünd põllul alganud, juhtub vihma puudumise ajal vahest, et tuul pöördub teisele poole, s. o. tuleb sisemaal. Kuid selle seitsme aasta jooksul, mis mina olen siin elanud, pole neid päevi olnud üle kümne (aasta kohta). Ja siiski pole nii soe, et see tööd takistaks. Vanad inimesed (ka Eestist tulnud, näiteks minu ema, 74 a. vana) on neil päevil eriti lõbusad, sest olla neile üsna „konti mööda“.

Elukardetavad loomad. Siin on leoparde olemas, kuid need on nii arad, et hulguvad ringi ainult öösel. Inimesed pole nad veel iialgi puutunud. Kui eesleid on saadaval, siis ei puutu ka lambaid. Kolm aastat tagasi mürgitati üks leopard eesli raiepega. Kui leitakse murtud eesel, siis pannakse mürk liha peale. Järgmisel ööl tuleb ta jälle oma suutäit võtma ja leiab oma palga.

Palju küsimusi on olnud ka usside ja skorpionide kohta. Kardetavate usside jaoks on see ümbrus liiga külm (näit. must mamba, kelle vastu pole muud võitlusabinõu kui jahipüüß, sest ta on nii väle, et kepiga pihta ei saa. Siin on küll mitmet sorti rästikuid, kuid need on nii aeglased, et püüan harilikult kastiga nad kinni ja saadan Port Elisabethi muuseumi, kus makstakse neist 1—10 šillingit tüki (suuruse ja sordi järele). Elukardetavad nad pole muidu, kui kõndides paksus võsas paljajalu, kuid seda juhtub harva, sest vaevalt leiab keegi sellisest spordist lõbu. Puude otsas on siin tihti näha rohelisi ja musti nelja jala pikkusi väga väledaid ja väga mürgiseid usse. Kuid nendel on pea väike ja väikesed mürgihambad sügaval suukoopas. Selle tõttu ei suuda nad igast kohast hammustada (vast ainult sõrmest või muust peenikesest kohast). Kuid seda

*) V. „Välis-Eesti“ nr. 5, s. a.

Eesille „Kaerajaanin“ õpetamas. Vasemalt: R. Lätti, (kirjutuse autor) ja tema vend A. Lätti, õed A. ja L. Terryd ning prl. Veronika Lätti.

teavad nad ise ka. Sellepärast nad ei püüagi hammustada ega kipu kallale, vaid põgenevad kohe, kui inimene tülitab. Hävitavad linnupoegi ja mune, mispärast nendele ei või heita armu.

Siin on ka seesuguseid usse, keda ma kunagi ei tapa. Need on muti ussid, mustad, 3—5 jalga pikad, söövad rotte ja mutte.

Sama lugu on siin skorpionidega: suurte jaoks on siin liiga külm. Siin on hulk piskikesi skorpione kivide all. Kuid nende torkamine on sama vähe elukardetav, kui mesilase nõelamine.

Elukardetavaks võiks veel lugeda elevanti. Neid liigub nüüd ainult suurtes metsades. Viimasel ajal on nad araks läinud. „Viisakaid“ inimesi nad ei tülitata. Kord oli üks vanamees koeraga metsateel neid kohanud. Arvatavasti hakkas koer nende peale haukuma, millega vihastas elevandid ära. Puruks sõtkusid nad mitte ainult koera, vaid ka vanamehe.

Mägedes on siin laialt ahve (paaviane). Nad on umbes inimese suurused. Kardetavad on nad ainult haavatuna, kui ligi juhtuvad. Kui mõni niisugune käevarrest kinni saab, siis pigistab lihased võimetuks. (Kord oli ühel mehel käevars nii ära pigistatud, ei ei suutnud taskust nugagi välja võtta). Mägedes võivad nad kardetavaks

saada naistele, kui need seal üksi on, sest hakkavad armastust avaldama.

Jahiloomadest võiks nimetada peamiselt kitsi, jäneseid ja nurmekanu. Muidugi mõista ka ahve. Ka šaakaleid, kes lambaid kipuvad murdma.

Puudutan mõne sõnaga ka Lääne-Aafrika halbu külgi, et lugejail ei jääks liiga „roosiline“ mulje.

Tähtsamad neist oleksid rohutirtsud, põud ja haigused.

Rohutirtse on siin kaks liiki: punane või Egiptuse tirts (Cyrtocanthacris semptomfasciata) ja pruun (Locusta pardalina). Punane on 1746. aastal hävitanud poolenisti peagu terve koloonia. Söövad heina ning lehed ja koore puudelt. Uuesti tekkisid nad 1893. aastal ja tegid kohati kahju kuni 1909. aastani. Siis kadusid jälle.

Pruunid tirtsud on suurel hulgal ilmunud 1863. aastal. Püsisid 13 aastat ja kadusid neljateistkümneks aastaks. Nüüd on neid aga väiksel arvul leida üle terve maa.

Täiskasvanud tirts muneb munad kõva, kuiva liiva sisse. Niipea kui vihm on mulla läbi leotanud, hakkavad tirtsud munaš arenema. Headel tingimustel võib mitu põlve tulla ühe suve jooksul.

Kui tirtsud on veel noored, siis nad lennata ei saa. Selles arenemisjärgus püü-

takse neid mürgitada. Riik annab tasuta mürkaine ja pritsid. Kui farmer ei teata, et tema maal asuvad noored tirtsud, siis pritsib valitsus maaomaniku kulul.

Üle viieteistkümne aasta teeb valitsus juba korrapärast tööd tirtsude hävitamise alal. 1924. aastal märgati ka looduse poolt pakutavat abi: 1) avastati kärbseliik, kes muneb oma munad tirtsu turja sisse; 2) külgehakkav haigus, mis levis tirtsude seas.

Kui palju praegu tööd tehakse tirtsude hävitamise alal, näeb lugeja arvudest, mis lisan. 1923./4. ja 1924./5. aastate jooksul hävitati umbes kaks miljonit tirtsu-parve. Ainult ühe aasta jooksul (1924./5.) kulutas valitsus tirtsude hävitamiseks £ 377.000, s. o. 6.861.400 E. krooni.

Möödunud aastal nägin oma silmaga ühe parve. Kuid minu ümbruses ei mäleta rahvas rohkem kui üht juhtu (50 a. jooksul), kus tirtsud kahju sünnitasid. Mõne tunni jooksul söövad nad maa paljaks. Inimesed hirmutavad neid suurte valgete lippudega ja plekist trummi põrinaga omast viljast eemale. Kuid mõnikord ei aita ka see.

Põu d. Kui keegi sooviks üleöö rikkaks saada ja ostaks selleks Aafrika sisemaalt head maad, kus saadakse nisust tihti üle 100 seemne, siis võib kergesti aga juhtuda ka, et ta kaotab oma viimse varanduse. Sest igal pool, kus maa väga rammus, on vihmased vähe ja vilja võib kõrbedada ära põllul enne küpseks saamist. Palju kindlam on võtta lahjem maa, sest harilikult on mulla taimetoiduvaesus sademeterohkuse tunnuseks.

Haigustest võiks nimetada malariat. Ka see on kaugel minu asukohast. Loomadel on mitmesuguseid kardetavaid haigusi. Ka siin on valitsus abiks: 1) nõu-
anne ja mõned kaitsevahendid on tasuta; 2) teatud haiguste vastuvõtlikkuse vähendamiseks tehakse loomadele süstimisi. Kõige rohkem on põllukohal tegemist loomade kaitsmisega puutäide eest (pestakse mürgitatud veega) ja mitmesuguste kõhu-
ussidega. Korralik toitmine ja rohtude tarvitamine aitab aga kõigest üle.

Võiks veel nimetada rahet, mis sisemaal (eriti Transvaalias) on mõnikord suuri kahjusid sünnitanud. Kuid ise olen 7 aasta jooksul ainult pisikesi raheterakesi näinud.

Eestlase R. Lätti farmis L.-Aafrikas. Vanaproua M. Lätti ja hra U. Kask koguvad õunu.

Vahetevahel juhtub ka mõni suurem vihmamasadu. Näiteks 1916. ja 1932. aastatel. Viimase elasin ka ise üle. Kahe öö-päeva jooksul sadas 30 tolli vihma. See on suurem kui Eestis keskmine aasta sademete hulk. Säärasel korral sureb hulk loomi (metsloomi, linde ja veoloomi, nagu härjad, eeslid, hobused), sest paljudel põllumeestel pole olemas isegi vihmavarju loomade jaoks.

Ühesõnaga, pean ütlema, et asun võrdlemisi õnnelikul kohal kahjulikkude loodusnähete suhtes: seitsme aasta jooksul ei ühtegi põuda, rahet, rohutirtse ega muud säärast nähet, nii et oma kohavalikuga olen täiesti rahul.

Kiri Montevideost.

ÜMBER MAAKERA URUGUAISSE.

Mõnus elu Montevideos. — Põllundus ja karjakasvatus Uruguais. — Väliseestlase A. Parapli keeruline elukäik.

Lõuna-Ameerika vabariigi Uruguai pealinn Montevideo on kaunis linn. Elanikke on siin ümarguselt kolmveerand miljonit. Montevideo on ka Lõuna-Ameerika kuulsamaid suvituskohti, sest linna ilusad ujumis- ja päevitamiskohad oma puhta, valge peenliivaga meelitavad suvel siia paljusid suvitajaid ja turiste Argentiinast ning isegi Põhja-Ameerikast. Seepärast on elu ja liikumine linnas suvel ka palju elavam kui talvekuudel.

Uruguai kliima on üldiselt väga hea. Suvi on siin pikk, talv aga umbes Eesti sügise taoline, millal sajab vihma, kuid külma ei ole. Ka suvel ei tõuse palavus siin väga suureks, ainult südasuvel, s. o. jaanuaris, kerkib elavhõbe kraadiklaasis kuni 45 pügalani Celsiuse järele. Seegi kuumus kestab vaid paar nädalat, harilikult püsib temperatuur 25° C. ümber.

Siinses maastikus on palju silmailu, maapind kasvatab ka kõike, mis temasse külvatakse. Põllupidamine Uruguais annab head sissetulekut, kuid uruguailane ise harilikult ei kasvata omale isegi mitte kartuleid ega aedvilja. Oma söögitarbed ja toitained ostab ta poest, kasvatab vaid karja ja sööb peamiselt liha. Ehkki siin võib kasvada ka igasugust puuvilja, näeb silm Uruguai päriselaniku õues harilikult vaid ühe üksiku viigipuu, mis suvel annab vilu-varju, ja see ka kõik.

Põlluharijateks Uruguais on peamiselt vaid välismaalased, — sakslased, venelased ja itaallased, — kelle sissetulekud on head. Uruguailane tavaliselt aga nälgib ja imeb — mitte küll käppa, vaid oma tee-taolist jooki, „mate't", läbi torukese.

Uruguaisse ei sattunud ma aga otse-tüdi Eestist. Enne Montevideosse jõud-

mist tuli mul läbi teha pikk ja aastaid kestev teekond, mis viis mind risti-rästi ümber maakera.

Lahkusin Tallinnast 14. okt. 1917. a. Vene-Balti laevatehas, kus olin töötanud rauatörialana, evakueeriti Venemaale ja mind ajapikendusmehena kommandeeriti tehasega kaasa Vladivostokki. Sealses sadamas astusin masinistiks riigi jäälohkujale, kus teenisin kuni sõjaväest vabanemiseni — 1918. a. lõpus. Seejärel palkasin enda rannavalve mootorpaadile kalapüügi valveinspektori riiki Jaapani piiril. Minu teenistuskohaks oli Kamtšatka poolsaar, kus elu oli küll hea ja kliima tervislik, kuid masendavalt mõjus üksindus, ja seepärast varsti läksin üle masinistiks kaubalaevale. 18. aprillil 1920. aastal toetasin jala jälle kuivale maale ja ostsin endale Vladivostokis taksoauto.

Siis aga tulid punased seltsimehed ja ütlesid, et nüüd ka nendel olevat tarvis sõita autoga, mina olevat sõitnud juba küllalt. Sõiduki ja leivakannika kaotamise järele tabas mind kohe ka teine õnnetus, — murdsin oma parema käeluu mõlemad kondid. Elu läks kibedaks, terve 1922. a. talve läbi vaevasid mind külm ja nälg ja valud, tuli käia pool-paljajalu tänavail ja otsida tükki leiba. Neid päevi ei unusta ma eales. Mäletan, kuidas alles jõululaupäeva õhtupoolikul naeratas mulle õnn selleski, et keegi härra mu palkas viima koju ta ostetud jõulupuu turult, kellelt sain vaevatasuks kakskümnenend kopikat. Selle rahaga võtsin vastu jõuluõhtu.

Kevadel soe päikene tõi uue elu ka mulle, — sain koha mootorijuhina ühel väikesel mootorlaeval. Neli kuud hiljem enamlased konfiskeerisid mootorlaeva. Otsisin, teise, kus püsisin tööl jää tulekuni. Suvisest teenistusest oli mul kogu-

nenud natuke raha, seepärast ostsin tarviliku varustuse ja asusin talveks kalapüügile.

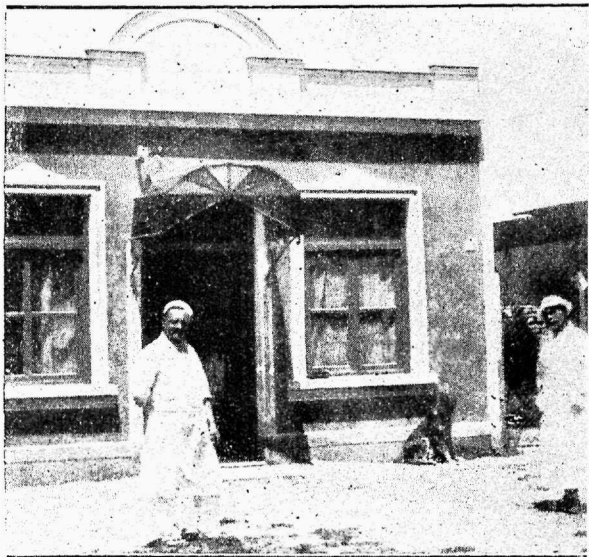
1924. aastal avasin Vladivostokis väikese söögipoe, kus töötasin kuni 1926. aastani, mil mind kuulutati „buržuiks“, konfiskeeriti kõik mu varandus ja mõisteti kaheks aastaks priileivale. „Endise proletaarlasena“ vabanesin vanglast aga juba seitse kuud hiljem, jälle otse enne jõulu 1926. a. Nüüd ei meeldinud mulle enam seltsimeeste elu, põgenesin 9. jaan. 1927. a. üle piiri Hiinasse.

Palitukrae vahele olin peitnud 1000 ameerika dollarit, selle rahaga ostsin Hiinas Harbiini lähedal Pograniitšnajas jälle restorani. Paar aastat hiljem, kui olin uute oludega parajasti juba harjunud, tuli ka mu elule Pograniitšnajas järsk lõpp. Linn asus piiri lähedal, vene punased ründasid hiinlasi, linnakeses tekkisid segadused, hiina röövsalgad hakkasid rüüstama ja tapma inimesi. Tuli jätta maha kõik, et ainult elu päästa.

Siirdusin Harbiini. Seal elu ei meeldinud. Sõitsin edasi Šanghaisse, — ei tahtnud jääda ka sinna. Seepärast muretsesin oma passile Prantsuse ja ka Brasiilia viisad ning 1929. a. oktoobris sõitsin Šanghaist Prantsusmaale ja sealt kuu aega hiljem Brasiiliasse.

Brasiilias elasin kuus kuud. Selle aja kestel töötasin Parana osariigi ürgmet-sades ühe vene inseneri juures uute raudteesihtide ajamisel, 230 kilomeetrit raudteest eemal. Elu ürgmet-sas oli juube, öösel kuuldu vaid tiigrite kisa ja ahvide karjumist. Teenistus aga oli hea ja kestis seni, kuni insener haigestus ja tema asemele tuli umbkeelne itaallane. Seepärast sain lõpuarve ja lahkusin Sao Paulosse. Seal aga juba oli majanduskriis täies hoos, polnud peale hakata midagi, ja kuna mul raha piletiostuks veel jätkus, otsustasin siirduda edasi Uruguaisse, kus viibin ka praegu.

Algus Uruguais oli väga raske. Raha oli lõpukorral, rahvas ja keel võõrad, kuid varsti õnnestus mul leida teenistust oma vanal alal, mehaanikuna ühes Montevideo saksa töökojas.

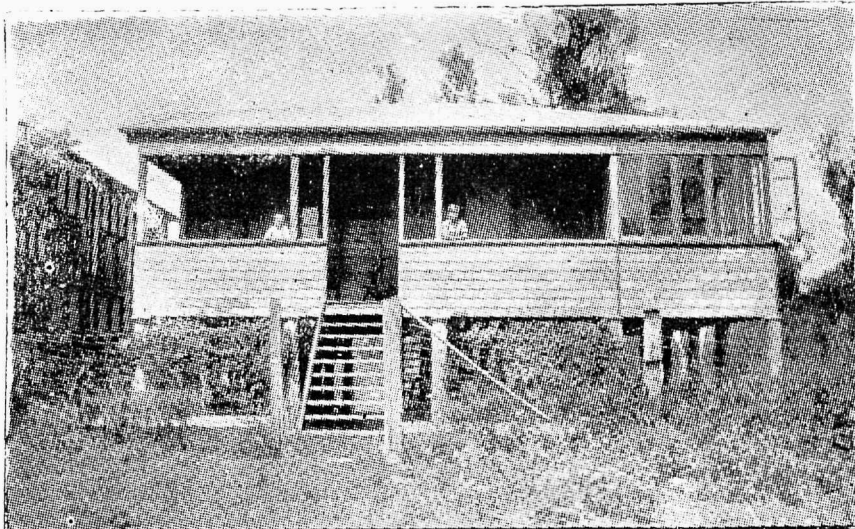

August Parapli abikaasaga oma maja ja kaupluse ees Montevideos, Uruguais.

Seitse kuud hiljem lõpetas majanduskriis töö ka sakslaste töökojas ja mind vallandati. Õnneks oli mul juba mõni sent järel ja otsustasin ehitada endale maja. Lisan oma kirjutusele ka oma maja pildi. Maja on tervenisti minu enda kädetöö, välja arvatud see abi, mille sain ühelt noorelt eestlaselt, kes aitas segada lupja. Viimati avasin majas oma kaupluse, lihapoe, mille üks on näha ka pildil. Hiljem avasin maja teises otsas ka toitainete-kaupluse. Elan nüüd jälle heas järjes, maja ehituskulud olen tasunud puhtas rahas, võlga mul ei ole. Minu maja oli esimene eestlaste maja Montevideos. Nüüd on endale väikseid maju ehitanud ka mõned teised eestlased. Nende suguvendade arv, kellel siin juba oma peavari, ulatub praegu neljale. Majad ise aga asuvad üksteisest lahus, üks ühes, teime teises linnaosas.

Juhul, kui mõni suguvend peatub Montevideos läbisõidul või ka asumisekavatsusega, olen rõõmus andma igale nendest informatsiooni ja juhatust, mis tarvis. Minu täielik aadress on: Calle Sieura 5789. Sayago Montevideo.

A. Parapli.

Joosep Krohvi elamu, Queenslandis.
Kerge laudadest hoone, asetatud postidele — kindlamat ehitust soojas kliimas pole vaja.

Ringvaateid välismailt.

Eesti farmeri elu Põhja-Austraalias.

Puusepast põllumeheks. — Kookospalmid karjamaal. — Banaanid sigadele.

Eestlastest-farmeritest, kes Austraalias püsivalt elama asunud ja heale järjele jõudnud, on üks vanemaid Virumaalt pärit Joosep Krohv. Tema talu asub Põhja-Austraalias, Queenslandis, Cairnsi linna lähedal, kuhu omal ajal J. Lukatsi ettevõtetel kavatseti luua eesti põllutöösundust.

Peale sekluslikku elukäiku kogus ta puutööga, ehitades maju, niipalju raha, et võis aastat kümme tagasi omale maad osta, nagu kirjutab „Maa Hääl“. Nüüd on tal juba kaks farmi, mis asuvad ligistikku. Peale selle on tal maja Cairnsi linnas, mis üüritud välja. 70. aastatele lähenev Joosep Krohv on veel küllalt kõbus mees, et oma töösaavutustest rõõmu tunda ja juhtida talutööd.

Farmid, mis siin põlismetsa alt välja mõõdetud asunikele, on ühesuurused 160-aakrilised maatükid.

Farmist suurem osa maad on metsastunud. Krohvil on näiteks kahe farmi peale kokku veel 100 aakrit põlismetsa, palmid, sõnajalapuud, hiigeleukaluüptused ja punased puud, väänkasvudega läbi põimitud tihnikuks muutunud, kuhu veel pole inimjalg puutunud.

Talve siin ei tunta. Alati soe ilm, küllaldane niiskus ja huumuslik maapind võimaldavad nii kiire taimekasvu, et farmeri ülimaks mureks ei ole viljapuude ja

taimede külimine või istutamine, vaid pinna ülearustest taimedest rookimine, et kasulikele taimedele elamisvõimalust muretseda.

Põlismetsas on rohkesti kallihinnalisi puid, mille väärtust on raske arvestada. On üksikuid suuri värvilise toimega puid, milliste väärtus tõuseb paari miljoni eesti sendini. Kuid nende eksporteerimine ja väljavedu on tööjõudude ja teede puudusel seni võimatu või vähe tasuv. Tarvitus-kõlbuline mets on aga farmi tagalas karjamaal, kus kasvavad noored kookospähkli-palmide salad. Kookospalm kasvab ilma erilise hoolitsemiseta, on vaid tarvis hoida palmistiku alus pöösastest ja väänkasvudest puhas. Palmide all kasvab lopsakalt rohi, moodustades soodsa karjamaa. Kui palmide alune on juba hästi roogitud ja sarvloomad küllaldaselt arvul karjamaal tallamas käivad, siis pole enam rookimist tarvis. Sellest siis tulebki, et kookospalme kasvatatakse ikka karjamaal ja kookospalmide istanduste omanikud on ka karjakasvatajad.

Kookospalm hakkab vilja andma 14—20 aasta pärast ja siis annab vahetpidamata oma väga väärtuslikku vilja, mis kõlbab karastavaks joogiks, maitsvaks söögiks pähkliina, õli ja seebi valmistamiseks. Kiust võib riietki kududa. Noore palmi

kasvude ja südame sees olev suhkruaine on heaks maitustuseks. Kookospähklite heaks omaduseks on veel see, et nad ei valmi korruga, vaid pikkamööda järk-järgult, võimaldades alati värskest valminud vilja saada. Krohvi farmides karjamaal on küllaldaselt kookospalme, mis juba pähkleid annavad.

Krohvi sarvloomade kari praegu ei ole veel suur, on vaid 150 looma, nendest 57 lüpsilehma. Lüpsmise pärast ei või väga suurt karja pidada, väikestele perele annab juba 57 lehma lüpsminegi iga päev kaunis hulga tööd. Kari aga suureneb siiski kiiresti, sest vanad ei sure nii ruttu eest ära, kui noori juure tuleb.

Kasulikumaks troopikaaluse põllutöö alaks osutus siin banaanide kasvatamine, millega mõni aasta tagasi mitmed eestlased tegutsesid ja head raha teenisid. Eriti tunti sel alal endist Helsingi päevapiltniku Kustringit. Nüüd on banaanidele suureks konkurendiks ookeanisaarestikud, eriti Fidži saared, kus väga rohkesti banaane kasvatatakse.

Ka Krohv katsetas algul banaanidega väga heade tagajärgedega. Banaanid, kui nad juba istutatud, kasvavad lopsakalt ja siginevad ise. Iga banaan annab aastas ühe suure kobara, millest jätkub perele magusad kõrvaltoitu terveks nädalaks. Ülejäänud banaanid lähevad juba, kui turustada ei saa, toiduks sigadele, kes söövad neid parima isuga.

Krohv, minnes üle piimakarja kasvatusse, tuli heale mõttele lasta sigadele banaane kasvatada, korjates vaid nii palju kobaraid enese jaoks kui parajasti toiduks tarvis. Nüüd toimivadki need banaaniistandustes omapead. Banaani tüved on pehmed ja ühtlasi magusad, mahlakad. Vanad sead närvivad banaani puu juure pealt maha ja söövad tõe mahl seni kui seda jätkub, kuna põrsad asuvad banaani kobarate juure, et neid head lasta maitsta. Banaanidega toites lähevad sead eriti rasva rasva.

Peale banaanide ja kookoste kasvatab Krohv oma farmis ka hiigelsuuri sidruneid ja apelsine, ka mitmeid teisi viljapuid.

Ka rohkearvulised kanalad on sisse seatud. Kanade toiduks on peamiselt piimasaadused, mille juures kanad eriliselt hästi munevad.

Sisserännu võimalustest Austraaliasse.

Majandusliku olukorra paranemisega on rändamishimulistes uuesti tekkinud huvi Austraaliasse pääsemise võimaluste vastu. Eeskätt on need küll Austraalias elavate eestlaste sugulased ja tuttavad, kes kavatsevad reisi üle ookeani, ja nende poolt peamiselt ongi järelepärimised.

Nagu Austraalia siseasjade departemang Eesti konsulile J. Kaivile vastava järelepärimise puhul teatab, pääsevad Austraaliasse eeskätt Austraalias asuva isiku lähemad sugulased, kes on tema ülal pidada, kui on antud rahuldav garantii nende ülalpidamiseks Austraalias. Niisuguste sugulaste hulka arvatakse naised, alaealised lapsed, üksikud või leseks jäänud öed, vanemad, peigmehed-pruudid.

Minister võib aga lubada ka nende isikute sissepääsu, kes ei kuulu lähedaste sugulaste kategooriasse, kui on täidetud järgmised tingimused:

- a) kui on esitatud rahuldav garantii ülalpidamiseks võimaluse kohta;
- b) kui on kohale saamilisel esitada 50 naelsterlingit Austraalia rahas;
- c) kui departemang on rahuldatud, et nad võivad leida teenistust ametal või teenistuses, kus ei ole raskusi (tööpuudust) Austraalia töölistel.

Igal juhtumisel peab aga Austraaliasse sisserändaja omama hea tervise ja korras passi.

Eestlane V. Hendrikson kaotas Abessiinia oma varanduse.

G. Leies sõitis L-Aafrikasse.

Peale G. Leiesi oli Abessiinia eestlastest veel Voldemar Hendrikson (pärit Elvast), kes seal jõudis heale järjele. Temale kuulus Addis Abebas suur hotell restoraniga ja sanatoorium. Tema käes olid rendil ka neeguse puuviljaistandused.

Nagu nüüd aga lehed kuulevad, on V. Hendrikson sõja tagajärjel kaotanud kogu oma varanduse. Ise oli ta leidnud kaitset Addis Abeba rüüstamise ajal Inglise saatkonnas.

V. Hendrikson loodab, et ta itaallaste valitsemise all suudab uuesti majanduslikult jalule tõusta.

G. Leies, kes peale itaallaste saabumist lahkus Addis Abebast ja sõitis Adeni, teatab nüüd, et ta on jõudnud Lõuna-Aafrikasse ja kavatseb jääda peatuma Johannesburgis.

Eesti neiu Abessiinia keisri õukonnas.

Peale neeguse põgenemist Abessiiniast ja asumist Londonisse on tema õukonna teenistusse astunud ka üks eestlanna, nagu kuuleb „Sakala“. Nimelt asub Haile Selassie tütre printsess Tšahai juures isikliku saatja ja seltsidaamina preili A. Einling, kes alles paari aasta eest lõpetas Tallinna tütarlaste kommertsgümnaasiumi ja siirdus käesoleva aasta kevadel Londoni inglise keele õppimise eesmärgiga. Siin tutvus ta juhuslikult inglise kõrgemasse seltskonda kuuluva daamiga, kellele

noor eesti neiu väga meeldis. Ta soovitas preili Einlingule minna teenistusse Abessiinia printsessi Arsa Ylma juure. Nime-
tatud printsess kuulub Meneliku lähedase-
mate sugulaste hulka ning on praegu Abes-
siinia saatkonna pereemaks. Preili võttis
huvitava pakkumise vastu ja kõneles, et
printsessi seltsidaamina oli elada võrdle-
misi hea, kuid järjest suurenevad kaotused
Abessiinias mõjusid rõhuvalt printsessile,
nii et tihti oli südamest kahju vaadata,
kui närviliseks viimane on muutunud.

Kui neegus Londoni kolis, määrati preili
Einling printsess Tšahai isiklikuks saat-
jaks Londonis, kuna ta valdas saksa keelt,
milline on printsessi endine kodune keel.

Printsess Tšahai on nukker ja istub
enamasti koos preili Einlingiga oma maja
rõdul. Ta on endale otnud rikkaliku gar-
deroobi, kusujuures nõuandjaks on olnud
alati kaasas prl. Einling.

Printsess on kutsunud prl. Einlingit
endaga kaasa ka šveitsi.

Suhkrupilliroo istandus L-Brasiilias otsib eestlast-valitsejat.

Sobivat kandidaati raske leida.

Hiljuti ilmus lehtedes ja käesolevas
ajakirjas kuulutus, milles V.-E. Ühingu
liige ins. P. Reiman, kes töötab Põhja-
Brasiilias ja kelle sulest on ilmunud kir-
jutisi ka käesoleva ajakirja veergudel, ot-
sis suhkrupilliroo-istandusse valitsejaks
eestlast-agronoomi. Nagu võib järeldada
kuulutuses märgitud teenistus- ja tasu-
tingimustest, on koht Eesti oludes õige
meelitat, kui ainult kliimatingimused on
vastuvõetavad, sest kliima suhtes Põhja-
Brasiila ei ole põhjamaalasele sobiv (v.
Välis-Eesti nr. 7) ja nõutav on hea ter-
vis. Ins. Reiman ise on seal hästi kodu-
nenud ja ei kannata liigse kuumuse all.

Nagu nüüd ins. Reiman kirjutab, ei ole
ta Eestist veel rahuldavaid ettepanekuid
saanud, kuigi kirju on tulnud rohkesti.
Enamasti on kohasoovijad noored koge-
musteta isikud, kellele nii vastutavat koha-
ta ei või usaldada.

Hiljem on aga siiski sooviavaldusi
saatnud ka mõned vanemad agronoomid,
kelle kandidatuur tõsisemale kaalumisele
võiks tulla.

Kohasoovimisi on tulnud ka teistest
maailmakaartest. Nii on Aasiast tulnud
paar sooviavaldust isikutelt, kes juba va-
remini on juhtinud suhkruistandusi ja
omavad seega vastavad kogemused, kuid
nende tasunõudmised olevat Brasiilia olu-
de kohta liig suured.

Et hr. Reimanil kandidaatide valikul
on mõjuv sõna, siis näeks ta meeeldi sel-
lel kohal oma kaasmaalast, kellega koos
oleks siis kohapeal seltsim töötada otsese

töö kõrval ka oma kauge kodumaa ka-
suks.

1937. aastal saab hr. Reiman aastaks
puhkust, mispuhul ta sõidab kodumaa
külastama.

Põua kahjud eesti asundustes, Kanadas.

Eesti asunikud Kanadas, on sel suvel
kannatanud suure põua käes. Nii kuul-
dub eestlastelt Ontario provintsis, et
põua tõttu kõik aiad on ära kõrbenud,
kuna põllud tolmavad ja suitsevad. Al-
berta provintsis olla olnud olukord sama-
sugune. Põud on olnud õige laialdane,
haarates nii Kanada kui ka Ühendriigid.
Mitmekuune põud on hävitanud jõuka-
madki majapidamised. Need rajoonid, kust
eestlased veel hiljuti saatsid kiitvaid kir-
jeldusi maa viljakandvusest, looduseilust
ja heast kliimast (Toronto linna ümbrus-
es, Niagara piirkonnas jne.) muutusid
põllud kuumusest õhkavateks kõrbedeks.

Puuduvad veel lähemad üksikasjalised
teated Eesti asundustest Kanadas ja
Ühendriikides, kuipalju asunikud põuakah-
jude all on kannatanud ja kuidas nad sel-
lest üle saavad. Loodetavasti on eestlased-
farmerid, kes seal on jõudnud juba jõu-
kale järjele, suutnud end niivõrra tagava-
radega varustada, et peavad vastu käes-
olevale ikaldusaastale.

Õnnetus Eesti laevaga Öresundis.

24. juuli hommikul juhtus Öresundi põh-
japoolses sissesõidu kohas 4½ meremiili
Kulleni maaninast lõuna poole laevaõnne-
tus, mis mõne minutiga viis põhja Eesti
laeva „Bjornviki“.

„Bjornvik“, 2000-tonniline aurik, oli teel
Soomest Shotimaale puulaadungiga ja
ameerika Moore & McCormacki kontori
10.000-tonnilise prahiaurik „Cliffwood“,
mis oli teel New Yorgist Kopenhaageni sõit-
tis „Björnvikile“ küljest sisse, mille järele
viimane kohe vett täis jooksis, nii et vae-
valt saadi ta madalikule viia, kuhu ta ääre-
ni vett täis istuma jäeti.

„Cliffwood“ tõi „Bjornvikilt“ inimesed,
kes pääsesid ainult õopesus, Kopenhaageni,
kus nad asjade arenemist ootama jäävad.

I. R.

Eesti merimehe pulmad Kopenhaagenis.

Taani pealinna elanikud, kes pühapäeval,
26. juulil halva ilma tõttu pikema väljasõiu
asemel jalutasid sadama ümbruses, ra-
hes-tahtmata jäid seisatama ja kuulutama
ühes kohas keset sadamat, kus nende tähe-
lepanu köitis mingi vähem laev. Laev oli
ülени lipuehtes, tema pardal võis näha pi-
duritüüskaldavaid mehi ja naisi, nii rõõrist

kui ahtrist kuuludus aegajalt röömsaid kilkamisi ja hõiskeid ning laulu, — laeval pidi olema lahti midagi erilist.

Olid pulmad. Laev, Ultovi laevaärile kuuluv aurik „Hilda“ oli parajasti saabunud lauakoormaga Rootsist, ning laeva tüüri-mees hiidlane Kive, tubli merekaru, nüüd, Kopenhaagenis, otsustas purjetada kord ka ära abielusadamasse. Tema kaaslaseks osutus preili Atikas, kes huvireisijana oli tulnud laevale kaasa Narvast. Abiellumise ametlik osa sooritati Kopenhaageni Eesti saatkonnas.

Pulmapidust laevalael ja laevas võtsid osa sama laevaühingu laeva „Vahuri“ meeskond ja tuttavad ning sõbrad Kopenhaageni eestlaste keskel. Pulmarõõmu oli laialt.

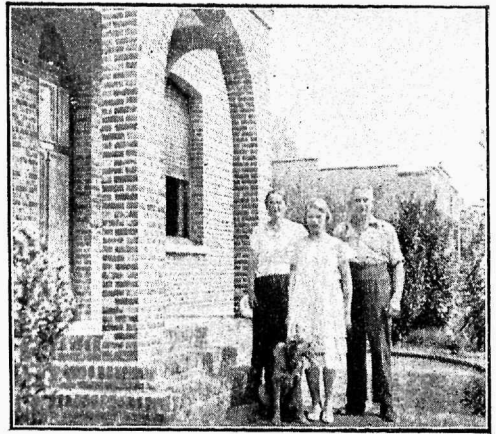
Välisestlane maadlejana.

Kuidas saatus paiskab elu vahest ettenägematuile radadele, tõendas välis-eesti maadleja M. Buchti käekäik, kes praegu viibib kodumaal. Ta oli üks neid väljarändajaid, kes omal ajal koos admiral J. Pitkaga siirdus Kanadasse. Seal ta pöördus tagasi kodumaale, et teenida kaitseväes suundaega, ning hiljem, 1927. a., leidis ta end juba Austraalias. Seal algas ka M. Buchti maadlejakarjäär. Oma esimese tutvuse maadlusmatiga, nagu jõumees jutustas „Vaba Maa“ reporterile, teinud ta kuski laadal, kus maadlejad kutsunud vastaseid publiku hulgast, pakkudes tasu neile, kes teatava aja vastu suudavad pidada. Buchti „aeg“ olnud 4 minutit ja nii ta maadlejaks jäänudki.

Bucht on maadelnud Austraalias, Uus-Meremaal, Havaii- ja Fidshi saartel, Madagaskaris, Lõuna- ja Põhja-Aafrikas, Madeiras, Inglismaal, Hispaanias jne.

Kõige suuremat maadlejapalka ütleb M. Bucht saanud olevat Austraalias ja Uus-Meremaal, teenides ühe öhtuga üle 100 ingl. naela. Austraalias olevat praegu maadlejateks eestlaste seast peale tema veel paar meest.

Uus maadlusleping ootavat meest praegu Šveitsis, kuhu ta sõidab välja 1. septembriks. Kord lubab ta tulla tagasi — pidama isatalu, mis asuvat Lohu jaama lähedal Harjumaal

Eestlasi Antverpeni lähedal.
Laubachide perekond oma maja ees.

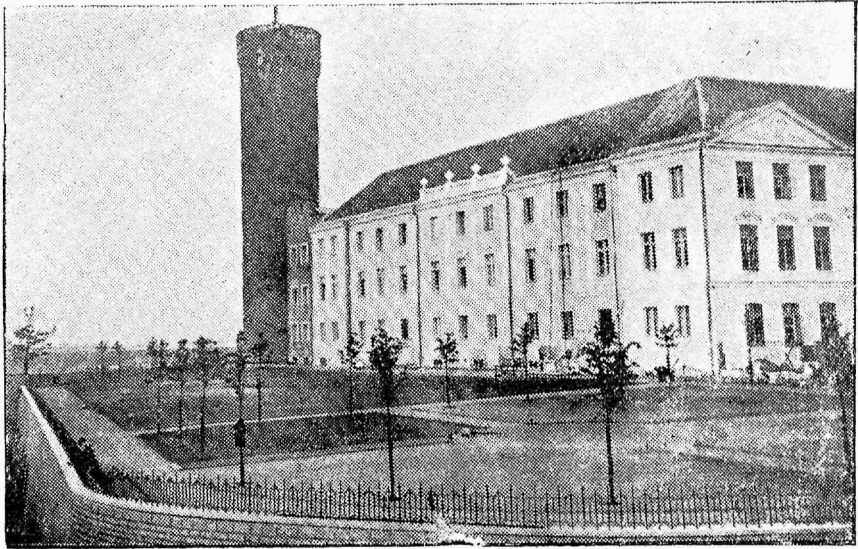
Eestlasi Antverpeni lähikonnas.

Et eestlased oskavad igal pool lüüa läbi, sellest annab tunnistuse seegi, et väikeses Belgias, kus maapind väga väike, on eestlane osanud ka väljaspool linna omale kodu luua. Nende ridade kirjutaja ühes Antverpeni sadamas seisva eesti auriku „Ubari“ juhtkonnaga külastas pühapäeval, 28. juunil, Kahlmthauti eestlase Laubachi perekonda. Sellenimeline alev asub 25 klm. Antverpenist, looduslikult väga ilusas kohas ja sinna on Gottlieb Laubach, kes on pärit Läänemaalt, ehitanud ilusa maja, mis ümbritsetud eeskujuliku aiaga. Laubach on montaažimeistrina ja laevamehaanikuna teeninud 6 aastat Belgia Kongos ja sellest kogutud kapitaliga ongi soetatud kinnisvara. Praegu tegutseb tema aiatöoga, sest Belgias on välismaalastele praegu töövõimalused piiratud.

Laubachi perekonna lahkkel kutsel ja hoolitsusel veetsime Kahlmthautis ilusa pühapäeva, kus kümnekond eestlast mõnuses jutuajamises lõi hetkeks päris eesti-pärase koosviibimise.

V. N.

**„UUS EESTI“
ON PARIM AJALEHT**

Tallinn kasvab ja uuendub.

Toompea loss peale ümberehitust. Lossi ette, Linda mäe poole, on rajatud park.

Kodumaa sõnumid.

Viimastel kuudel on Eestis süvenemas tööliste palgavõitlus. On ette tulnud streike põlevkivitööstuses Kohtlas ja mujal, Sindis, Narva kalevivabrikus ja mõnedes Tallinna suurkäitistes, nagu „Rauaniidis“ ja Tallinna linnavalitsuse ettevõttes, kus töölised nõuavad nende palgakärpimiste kaotamist, mis pärit kriisiaastatest.

Enamikul juhtumitest on streigid lõppenud tööliste võiduga. Mõnedes käitistes (Sindis) on tööliste keskel paksu verd tekitanud ka mitte ainult palgaolud, vaid omalajal välismaalt palgatud eriteadlaste-meistrite toores käitumine, kellest vabanemiseks on võetud abiks streik. Teiselt poolt on üldnähteks see, et palgad, mis kriisi ajal langesid, konjunktuuri paranedes on visad tõusma. Pealegi julgustab eesti töölisi, kes enamikult hästi organiseeritud, nende palgavõitlusel teadmine, et nii linnas kui maal praegu valitseb üldine töökatte nappus.

Ühes elavnemisega tööstuses eesti tööliste palgad üldiselt juba ongi paranemas. Nii teenisid k. a. mais keskmiselt mehed 36,2 senti tunnis, mis ületab läinud aasta 1. poole teenistuse 7%, 1927—1931. a. tasemest jääb siiski alla 2% võrra. Samal ajal teenisid naised 23,7 snt. tunnis, mis on 5—6% kõrgem eelmisest aastast ja ka 1927—1931. a. keskmisest.

Teenistuse ostujõus on toimunud viimase aasta kestes tagasimineku. Selle peamiseks põhjuseks on tarbimisainete hindade tõus, mis ulatas k. a. mais, võrreldes 1. a. I poole keskmisega, 12,6%-le. Elatusmaksumuse indeks avaldas tõusu juba 1. a. juulis; hüppelist tõusu (ca 5%) andis veel oktoober, mis ajast hinnad on vähehaaval tõusnud vahetpidamata.

Võrreldes majanduskriisieelse ajastuga, on tööliste ostujõud siiski kõrgem — meestel ligi 10% ja naistel ca 15%, sest hindade tase, vaatamata viimasel ajal toimunud tõusule, jääb ikkagi veel ligi 10% madalamaks, võrreldes 1927—31. a. hindade keskmisega.

*

Eesti põlevkivitööstuses valitseb praegu suur tööliste puudus, mis on süvenemas eriti selle tõttu, et toodangut uute vabrikute juureehitusega tõstetakse kahekordseks. Sügiseks on tarvis 1100 uut töölisi. Juhuks, kui kodumaalt kõigi otsimiste peale töölisi ei leidu, kavatses „Kiviöli“ juhatus nõutada luba tööliste sissetoomiseks Poolast, esialgu 150 meest.

Välismaalaste palgad püsiksid eesti töölistega ühtlasel tasemel. Keskmise väljajõppinud kaevuri palk õlikaevandustes on 3—3½ krooni päevas. Poola töölised saaksid korteri vabriku poolt ehitatud majades, nagu eesti töölistelki.

Soome president Svinhufvud Eestis.

Presidendi ja riigivanema K. Pätsi lahkumise käepigistus Tallinna sadamas.

Juuli algul asutati riikliku kapitali osavõtul Tallinnas a.-s. „Telliskivitehased“, mis osutub suurimaks ehitus- asjanduse ettevõtteks Eestis. Ettevõtte põhikapital on 1 miljon krooni. Aktsiate enamus kuulub riigile. Loodetakse, et uute telliskivitehaste käimapaneku järel odav telliskivi juba lähematel aastatel suurel määral asendab puu ehitusmaterjalina.

*

Eesti Panga nõukogu otsustas kaotada ja pehmendada rea valuutakitsendusi. Erapankadele antakse vabamad võimalused valuuta müümisel (muuseum ka nendele välismaalastele, kes Eestis lühemat aega peatuvad) jne. Valuutakontrolli pehmemdamine võimaldus Eesti majanduselu järjekindla paranemise ja valuutatagavarade suurenemise tõttu keskpangas.

*

Eestist on viimase seitsme aasta kestes veetud välja 3.872 hobust, 1.147.700 krooni väärtuses. Varem veeti hobuseid peamiselt Läti, hiljem alustati eksporti ka Rootsi ja Nõukogude Liitu, kus saadi märksa paremaid hindu. Hobuste väljavedu, tõstes hobuste hindu, on muutnud hobusekasvatuse tasuvaks ja on aidanud kaasa väärtuslikumate hobuste tõugude arendamisele.

*

8. juulil möödus 15 aastat päevast, millal algas järjekindel kanamunade

eksport Eestist. Pikkade aastate jooksul on Eestist välja veetud kokku ligi 300 miljonit muna. Vastutasuks on selle eest saadud välisvaluutat üle 25 miljoni krooni.

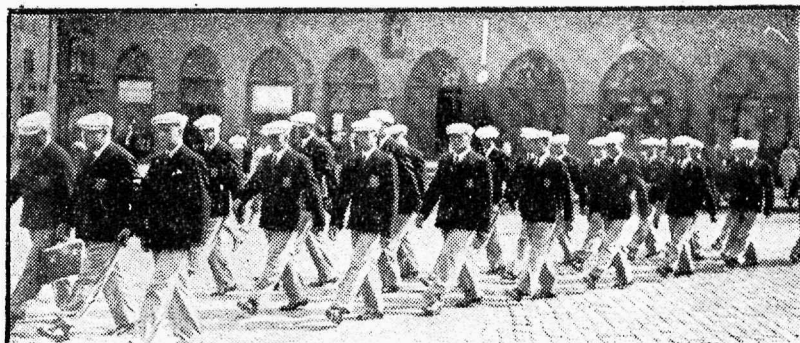
*

Eesti töösturite poolt riigivanemale annetatud Oru lossis Toilas jõudsid ümberehitus- ja sisustustööd lõpule ning riigivanem võis juba 1. augustil sinna elama asuda, kus ta võttis vastu Soome presidendi Svinhufvudi ja teised kõrged venasrahva külalised.

Loss, mis on ehitatud 1901. aastal, kuulus varem Peterburi suurkaupmehele Jelissejeville ja tema väärtust omal ajal hinnati 3 miljonile kuldrublale. Lossis on kokku 55 tuba, peale selle veel suur talveaed ja lossiaeda kaarena piirav kasvahoone. Vene revolutsiooni järele jäi loss tühjaks ning teda juba ähvardas hävinemise hädadoht. Nüüdse korrastamise tulemusena on Oru muutunud uhkemaks esinduslikuks ehituseks Põhjamail.

*

Osavõtuks olümpia võistlustest Berliinis, mis teatavasti algasid 1. augustil s. a., kujunes Eesti rahvusmeeskonna koosseis lõplikult järgmiseks: korvpallis 11 meest, maadluses 8 (K. Palusalu, E. Neo, E. Puusepp, A. Kukkk, V. Väli j. t.), tõstmises 4 (A. Luhaäär, K. Oole, P. Mürk ja E. Lund), poksis 2, ujumises 2 (E. ja B. Roolaidid), jollivõistluses 2 ja aerutajaid 1. Seega kokku

Eesti olümpia meeskond asub Tallinnas teele.

Sportlased ühes juhtidega sammuvad rlvikorras üle Raekoja platsi Jaama poole.

37 võistlejat. Meeskonna üldjuhiks on A. Anderkopp ja olümpiakomitee esindajaks H. Tammer. Eesti meeskond ühes esindajate ja treeneritega saabus Berliini 28. juulil, kus teda olid jaamas vastu võtnud Eesti saatkonna olümpia-atašee G. Meri ning paljud Berliini eesti kolooniast. Ühtlasi olid ka kohal Saksa olümpia korraldava komitee esindajad, kelledega vahetati tervitust. Meeskond sõidutati autobustei erilisel selleks ehitatud n. n. olümpiakülla, kuhu jääb ühes 51 teise maa võistlejaga kuni võistluste alguseni.

Olümpiaadil võistleb kokku 4.844 sportlast igast maailmakaarest. Berliinis asetleidnud eeltreeningul eesti olümpiasportlased viimaste teadete järele saavutasid otse üllatuslikult häid tagajärgi. Nii on Sule visanud oda üle 66 meetri, Annamaa heitnud vasarat 52.70 ja Viiding tõuganud kuuli 15.98, kuna aga maailmarekordimehe ameeriklase Torrance'i tõuge eeltreeningul oli 16.01, seega vaid 0,03 võrra parem.

Eesti esimeseks olümpiavõiduks osutus meie mootorratturite tähesõit

Tallinnast Berliini. Tähesõidul tulid eesti ratturid 15.720 punktiga esimesele kohale.

Olümpiamängude esimesel võistluspäeval 2. augustil oli eestlaste hulgast võistlustules kolm kergejõustiklast, ükski neist polnud aga edukas. R. Toomsalu jäi 100 m eeljookusus ajaga 10.9 napilt kolmandaks ja langes seega välja, kuna lõppvõistlusele pääseb 100 meetris igas eeljookusus 2 paremat. Kõrgus hüppes A. Kuuse hüppas vaid 1.90 ja jagas sakslase Gehmertiga 10. ja 11. koha. Suurema pettumuse valmistas aga A. Viiding, kes kuulitõukes ei pääsenud lõppvõistlusele. Ta ületas hommikupoolel kvalifikatsiooni normi — 14.50, kuid eelvõistlusel ei suutnud tõugata rohkem kui 15.23 ja kuue esimese võistleja järele, kes pääsesid lõppvõistlusele, jäi seitsmendaks. Tõstmises tuli võtta vastu kaotusi esimestena E. Lund'il ja P. Mürgil ning vabamaadluses A. Kukul.

Alles 4. augustil tuli eestlastel parem päev ja ühtlasi ka esimene kuldmedal, mida võitis Kr. Palusalu vabamaadluses (raskekaalus), tulles seega kõikide kaalude maailmameistriks ja päästes Lurichi-Abergi ko-

Sõit algab...

Arnold Viiding, Ärmann ja Aksel Kuuse vaguniaknal.

dumaa au. Poolraskekaalus sai A. Neo hõbemedali. Tõstmises A. Luhaäär võitis pronksmedali.

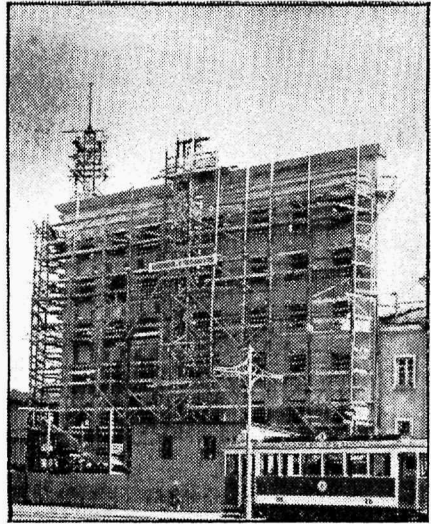
*

Tallinna väline ilme, milles juba eelmistel aastatel võis näha suuri muudatusi, on tänava omandamas otse äratundmatuse ni uue kuju. Kuna Tallinn varematal aegadel oli valgumas liig laiail, kusjuures linna keskuses suured maaalad olid kaetud vaid vanade majaloguedega, pealinnas uus ehituspoliitika rõhutab eeskõtt kesklinna väljaehitamist, millele järgneksid uuendused ka mujal. Näit. Roosikrantsi tänavale kerkib praegu tosina ümber täiesti moodsaid, 4—5-kordseid uusi maju. Kolmnurgal Müürivahe, Karja ja Jaani tänavate vahel on lõhutud maha kõik vanad majalogud, et anda ruumi uuele, suurele, moodsale „pilvelõhkujale“, senise „Urila pilvelõhkujale“ kõrvale. Vanade majade lammutamise teel on rajatud kesklinna ka hoopis uus tänav. Nimelt ulatab nüüd Pärnu maantee välja otse Viru tänavani. Kui mõni väliseestlane nüüd Tallinnas käies juhtub peatuma Viru tänavas otsas, näeb ta oma illatuseks, et sinna ulatab välja ka Pärnu maantee, mis endise Jaani tänavas kaudu on rajatud läbi Väike-Roosikrantsi tän. otse üle Tõnismäe.

Praegust ehitustegevust Tallinnas iseloomustab ennenägematu kiire tempo. Kui varem tihti möödus aasta või kaks projekti kinnitamisest kuni tegeliku ehitamise alustamiseni, siis nüüd viiakse ehitus lõpule juba vähem kui aastaga. Käesoleval ehitushooajal ehitatakse Tallinnas kaks seitsmekordset maja, mis Eesti oludes on juba „pilvelõhkujad“. Ühe nendest mainisime eelpool ja teine, Majaomanikkude Panga maja, Harju tänaval on valmissaamise eel.

Nendele järgneb J. Mürki kuuekordne „Peetri“ hotell, mis on kerkimas Vabadusväljaku ääres. Viiekordseid kivist elumaju on praegu Tallinnas ehitamisel seitse. Elamute standarduuruseks eesti pealinnas näib aga kujunevat neli majakorda, sest üksnes käesoleval hooajal ehitatakse selliseid elumaju tervelt 14. Nende hulgas köidab teadavate kodanike huvi ja tähelepanu n. n. „elektrofitseeritud elamu“, mida peetakse Tallinnas nooblimaks majaks. See asub mitte kuski kesklinnas, vaid Jakobsoni tän. 6. Asjatundjad ehituse alal kinnitavad, et see maja, kuigi ainult neljakordne, on parimaid ehitusi Tallinnas. Majaomanik Linde on lasknud ehitusel tarvitada ainult valitumat materjali, kõigis korterites on elektriliidid toidu valmistamiseks, ventilatsioon õhu juure- ja ärajuhtimiseks, pesupesemine ja kuivatamine elektriga, keskküte töötab vaid õliga jne.

Ka hakkab Toompea vähehaaval oma esinduslikumat ilmet. Kuna mitmete

Tallinn kasvab ja uuendub.

Vabadusplatsi ääreehitab J. Mürk uut moodsat hotelli endise 2-kordse „Peetri“ võõrastemaja asemele.

näotute elamulogude lammutamisega ja uute püstitamiseega seal kuuldavasti tehakse algust alles tuleval kevadel, on juba ka tänavu valminud Toompea lossi jätkuna siseministeeriumi hoone ja lossi enese fassaad on põhjalikult renoveeritud, olles muutunud märksa kaunimaks. Lossi üldilmet aitavad tõsta ka lossiesisele väljakule rajatud park.

*

Juuli keskpaiku alustati uue raadioringhäälingu saatetejaama ehitamisega Türiale, kuhu töid sooritav inglise firma peab lepingukohaselt tulevaks kevadeks püstitama ka raadiomasti, mis tuleb moodsaim Euroopas. Masti kõrgus on 1½ Oleviste torni kõrgust, seega kõrgeim tipp Eestis.

*

10. juulil lasti Inglismaal Barrow-of-Furnessis vette kaks uut Eesti allveelaeva, „Lembit“ ja „Kalev“. Lähemal ajal vastsed Eesti rannakaitsjad jõuavad kodumaale.

*

1. augustil sõitsid Tartust purjekal ümber maailmareisile neli venda — Artur, Voldemar, Viktor ja Bernhard Blank'id. Sõit läks lahti nende endi poolt ehitatud mootorita paadil „Küllike“, mis pisut suurem, kui Valterite „Ahto“ (pikkus 9,5 m, laius 3,2 m). Paati ehitasi vennad kaks aastat.

Noormehed, kellest vanim 31 a. ja noorim 23-aastane, kavatsevad sõita maha kokku 75.000 kilomeetrit ja jõuda Tartusse tagasi

umbes 4 aasta pärast. Sõit algas Emajõelt Peipsile, kust purjetatakse Narva-Jõesuht. Seal edasi tullakse Tallinna, et sõita edasi Taanimaale, Belgiasse jne. Vendadest üks on pagar, üks kullasepp, üks politseikordnik. Viimane võttis enese teenistusest lahti 1. juulist. Kahel vennad jäid Tartusse maha naised.

*

Huviküllaseks sündmuseks Eestis kujunes 21.—23. juulini toimunud II riikliku klassiloterii kolmas loosimine. Suurim võit, 22.000 krooni, langes 40 inimesele „Päevalehe“ toimetusest ja kontorist, kes piletiraamatu olid omandanud ühiselt. See on „Päevalehe“ kollektiivil juba teine võit, sest ka eelmisel loteriil omandas kollektiiv ühe suurema võidu. Üldse on kollektiividega mängimine läinud moodi, kuna üksikule pileti omandamine on tihti üle jõu käiv. Kollektiividel on olnud seni rohkesti õnne.

*

Kodumaal pärast pikemat palavust ja põuda algasid juuli keskpaigas vihma-sajud äikese ja tormiga. Tänavune pöud on teinud liiga suveviljadele ja heinale, kuna rukkist ja ka kartulist üldiselt loodetakse rahuldavat saaki.

*

Riigivanem kinnitas Tallinnas asutatava tehnikainstituudi rektoriks Tartu ülikooli orgaanilise keemia professori dr. Paul Kogermani. Tehnikainstituuti võetakse eeloleval sügisel kuni 300 üliõpilast. Sooviavaldusi tehnikainstituuti astumiseks esitatakse rohkest.

*

Vabariigi valitsus oma koosolekul 29. juulil lubas haridusministeeriumil avada Tallinnas riikliku „inglise kolledži“, 12-aastase õppekursusega, mis koosneb 4 algkooli, 5 keskkooli ja 3 gümnaasiumi õppeaasta klassist. Kolledžiks moodustatakse ümber praegune Kaarli eragümnaasium.

*

Riigivanema käsukirjaga nimetati senine Eesti saadik Moskvas Karl Tofer saadikuks Berliini, arvates 1. augustist. Saadiku koht Berliinis vabanes dr. F. Akeli äratulekuga välisministri kohale.

Saadikuks Rootsi, Norra ja Taani valitsuste juures, asukohaga Stokholmis, määrati senine välisministri abi H. Laretei, kuna uueks ministri abiks sai August Rei, endine riigivanem ja välisminister.

Lähemal ajal on oodata uute saadikute nimetamist ka teistele vabadele kohtadele — Moskva ja Rooma.

*

Prof. dr. K. Konik †.

Pühapäeval, 28. juunil peeti Viljandis Mulgimaa ja nädal hiljem, 6. juulil Rakveres Virumaa laulupeod, mis kibeda heinatöö ajale vaatamata töid eesti maakonnalinnadesse kokku tuhandeid pidulisi. Lauluettekanded, mis anti edasi ka ringhäälingus, õnnestusid suurepäraselt. Ka majanduslikult jätsid laulupeod paraja ülejäägi.

*

Juuli keskel Rootsi vetes teadmata kadunuks jäänud eesti purjelaeval „Ottill“ leidis merepõhjas külma haua kogu meeskond, 8 inimest.

*

15. juulil sai 50-aastaseks vabandus-sõjajärgne soomusrongide diviisi ülem ja Tartu vabastamise üldjuht kolonel Karl Parts. Juubilari, kes praegu erus ja elab oma asundustalus Voldis, tervitas tema hällipäeva puhul kogu tänulik Eesti.

*

3. aug. suri Tartus tuntud poliitikategelane ja kirurg, Tartu ülikooli professor dr. med. Konik. Kadunud on suured teened vabariigi loomise ajast, kus ta ühes Jüri Vilmsiga ja K. Pätsiga oli Päästekomitee liige. 1933.—34. aastal oli ta haridusminister. Suurte teenete eest Eesti vabariigi elus, korraldati dr. Konikule riiklikud matused.

A. T.

Eesti laste esinemine Sydney eesti seltsis.

Vasakult: Tamara Baranoff, Laine Lipping, Signe Maasik, Halga Sommer, Valve Heidepark, Eva Liiv, Thea Sildever ja Daisy Varik.

Organiseeritud Välis-Eestist.

Sydney eesti noored selts- kondlikul tööl.

Talvine hooaeg seltsi tegevuses.

Sydney Eesti Seltsi „Eesti Kodu Linda“ juures töötav kolmeklassiline eesti kool korraldas 13. juunil suurejoonelise lastepeo. Eeskavas oli laste ihulugemine, viiuli- ja klaverisoolo, laul, võimlemine ja näitemäng „Hiline kevad“ hr. Heideparki lavastusel. Noored kalevlased demonstreesid hr. Reinthali juhatusel püramiide, kuna tiitarlapsed esinesid murueide tiitarde kuubedes. Peo sissetulek läks kooli toetuseks. Lastevanemad ning kooli komitee olid kõik teinud, et esinemised saaksid kiitva arvustuse osaliseks. Üksikud etteasted näitasid, kui suure hoolega Sydney eesti kool töötab.

Lõpuks korraldas laste edustuskomitee kõikidele lastele tasuta teelaaua.

Koolis on 22 õpilast ja neid õpetavad prl. Tants, prl. Sommer ja pr. Liiv.

*

Sydney Eesti seltsi juunikuu kavas oli veel 20. juunil jaanipäevale pidu ja 21. juunil kirjandusõhtu Mait Metsamuruga romaani „Ümera jõel“ üle, kus referentideks ja ettekandjateks olid nähtud ette pr. E. Liiv ja hr-d C. Norrak, L. Viru ning A. Sepmann.

28. juuni õhtul pidi toimuma kõneõhtu, kus ettekandega teemal „Välissaks-lus“ pidi esinema hr. A. Sepmann.

4. juulil pidi tulema ettekandmisele

K. Schönherri draama 5-es vaat. „Naiskurat“.

Et Austraalias need kuud, mis kodumaal langevad suvele, on südatalvel, siis areneb nüüd ka elav talvine tegevus. Sellepärast ka jaanipäeva pühitsemine toimus mitte väljas looduses, vaid seltsi ruumides.

Bostoni Eesti Seltsi elust.

Seltsi tegelane M. Kask sõitis kodumaale.

29. mail korraldas Bostoni Eesti selts perekonnaõhtu, millest oli ilmunud osa võtma üle 30 eestlast — küllalt suur arv Bostoni kohta.

Kahjuks osutus too õhtu ühtlasi ka seltsi agarama tegelase dr. M. Kase lahkumisõhtuks, kes siin viibis Rockefelleri stipendiaadina Tartu ülikooli poolt. Dr. Kask oli agar tegelane seltsi asutamisest peale ja sünnete väheste tegelaste arvu juures annab tema lahkumine end rohkesti tunda.

Koosviibimine oli süüski väga meeleolurikas. Pr. Juht ja Sundbach olid hoolitsenud kehakinnituse ja keelekaste eest, kuna härra Pillmann ja pr. Elvine Kolka löid eesti lugusid akordeonil.

20. juunil s. a. peeti seltsi peakoosolek L. Juhli korteris, kus arutati suvist tegevuskava. Eeskätt otsustati korraldada ühine väljasõit Lexingtoni, Leopold Rei-

napi poole. Loodetakse, et ka New Yorgi eestlaste rahvatantsugrupp sõidab sellest osa võtma.

Liikmete kogumist otsustati energiliselt jakata ja tutvustada kõigile oma tegevust. Kommunistide „Uus Ilm“ on küll väga vihane Bostoni Eesti Seltsi ja tema tegelaste peale, mis on ka loomulik, sest nende tööliste klubi, millest kitsarinnalise ja sallimatu poliitilise sihi pärast suur enamus eestlasi eemale hoidis, on nüüd lõplikult häibunud, kuid see vihatamine ja söimamine ei ole vähematki pidurdanud seltsi tegevuse arengut.

Buenos Airese eesti selts uutes ruumides.

Eesti selts „Estonia“ Buenos Aireses on saanud omale uued avaramad ruumid, kus tegutsemiseks palju suuremad võimalused. Buenos Airese eestlased loodavad oma seltsitegevuses nüüd suurt tõusu.

Elevust tekitab kohalikes eestlastes Eesti tuntud kirjaniku Joh. Semperi Argentinasse sõit, kes sinna läheb rahvusvahelisele Pen-klubide konverentsile, kasutades oma sealviibimise aega ka selleks, et tutvuda eesti seltsiga, esinedes seal loenguga.

Seltsi uus aadress on: Sociedad „Estonia“, Tucuman 780, Buenos Aires.

Võidupüha pühitsemine Harbiinis.

Seltsi korraldusel pühitses Harbiini eestlaskond 23. juunil Võidupüha ja jaaniõhtu. Eestlased kogunesid õhtul kell 8 vabasse loodusse Sungari jõe taha, kus sõbralikul õhtusöögil, mille menüüs ei puudunud ka eesti algupärased söögid, esinesid kõnedega päeva tähtsuse üle hrad A. R. Aevald, R. Grünberg j. t. Lasti elada eesti rahvast, kaitseväge, vägede ülemjuhataajat ja riigivanemat.

Loitve jaamituli Sungari jõe kaldal pimedal ööl oli eriliseks sündmuseks pärismaalastele-hiinlastele.

Õhtukavas pidid olema ka tantsud, kuid suure plahvatusõnnetuse tõttu Eestis, millest telegrammilised teated ka siia jõudsid, jäeti need ära.

Eestlaste seltskondlik tegevus Kopenhaagenis

on viimasel ajal hakanud minema tagurpidi, sest omavahelised koosviibimised „Eesti Kodu“ klubis on ära jäänud, samuti sama seltsi poolt korraldatavad peod ja teeõhtud.

Etteheiteid ei saa teha ei juhatusele ega ka liikmetele — ümberpöörduvalt — juhatuse on piüdnud lagunemist ära hoida

ja ka liikmed on trüilt kaasa piüdnud aiadata, kuid sellele vaatamata ei ole edu märgata.

Põhjused on puht majanduslikud, sest peale alaliselt siin asuvate eestlaste, külastab Kopenhaagenit aasta ümber arvurikas merimeeste pere. On päevi, kus sadamas on 6—10 eesti laeva korruga, peale selle meremehi, kes välislaevadel, eriti Skandinaavia laevadel, sõidavad ja koha vahetuste puhul on sunnitud viibima siin lähemat või pikemat aega.

Seda nägime ju möödunud aastal, kus „Eesti Kodu“ klubi-õhtutel enamis Välis-Eesti merimeeste käes oli ja olen kuulnud paljud meremehi kahetsevat, et „Eesti Kodu“ klubi oma ukсед sulges, sest nüüd pidavat nad tahes või tahtmata leppima sadamakõrtsidega.

Kas ei leiduks kodumaal asutusi (laevavaseltsid, meremisjon jne.), kes tahaks ja suudaks eesti seltsi tegevuse chustamisele aineliselt kaasa aiadata, et iüürida ruumid ja soetada lugemislaud, mille järgi merimeestel on peamine vajadus.

Varematel aastatel leiti võimalusi toetada välismisjoni tööd Aafrikas, Hiinas või mujal, kas ei oleks süüdsam selle asemel hoolitseda rohkem oma merepoegade eest?

PEALTVAAATAJA.

Brüsseli eesti seltsist.

Kui igal suvel seltsiehus on valitsenud vaikus, on tänavu siiski märgata veidi elavust, millele muidugi kaasa aitab asjaolu, et seltsil on korralikud ruumid. Väljasõitused on halvade ilmade tõttu seni korraldatud ainult üks.

Hiljuti viibis Brüsseli sadamas k.-l. „Jorkbrook“, mille kapteniks ja kaasomanikuks on kapt. Jakobson, keda tuleb pidada üheks jõukamaks väliseestlaseks. Kapt. Jakobson astus ühes abikaasaga seltsi toetajakslükmeks.

Lähemat aega peatus Belgias tuntud eesti rügementes K. A s t ihes perekonnaga. Tema lahkumisel seltsi juhatuse korraldas teeõhtu, kus hr. Ast kõneles Maroko elust.

Suuremaks takistuseks aktiivsele seltsiele on järjest kahanev liikmete arv eestlaste Belgias lahkumise tõttu. See arv on eriti suur tänavu. Naispere on kaotanud mitu juhtivat tegelast. Nii lahkusid varakevadel mitmekordne juhatuseüüge prl. Brandt ja pr. Öun ning hiljuti jällegi asus elama Londoni prl. Juht, kes oli üks vanematest eestlastest kohapeal, võttes kogu aeg osa seltsi tegevusest. Lähemal ajal sõidab kodumaale tagasi ka hr. Gutman, kes lõpetas Antverpeni kõrgeima kaub.-kooli. Nooremate eestlaste seas oli hr. Gutman üks aktiivsemaid.

Vennaste Koppelite äri Riias, 25. a. juubeli puhul.

Mitmesugust.

Eesti äri Riias pühitses 25. a. juubelit.

2. juulil pühitsesid tuntud Riia eesti seltsi tegelased Riido ja Jakob Koppel oma äri 25. aastast juubelit. Vennad Koppelite koloniaal- ja delikatessäri, mis omal alal on suuruselt ja kvaliteedilt teine Riias, asutati 1911. aastal. Vennad Koppelid on 25-aastase tööga loonud eeskujuliku ja eestlusele austava ettevõtte.

Mõlemad vennad on püsivalt ka igale eesti algatusele ja toimingule kaasa töötanud ning helde käega abistanud Eesti seltsi ja ka üksikuid Riia eestlasi. Riido Koppel on Välis-Eesti Ühingu Riia klubi asutaja lüige ja Jakob Koppel klubi revisjonikomisjoni lüige. Peale selle juhtis Riido Koppel seltsi esimehena aastaid Riia Eesti Hariduse- ja Abiandmiseseltsi tegevust ja tema juhtimisel toimusid ka REHA 25. a. juubelipidustused. Jakob Koppel võib õigusega nimetada REHA „majanduslikuks talaks“, kuna tema aitas seltsi laekurina rasketel aegadel nii mõnigi kord kriitilistest momentidest leida väljapääsu. Kui nüüd REHA osakond Riia eesti organisatsioonidest mugavamaid sisseseadeid

omab, siis oli see ainult võimalik laekur Jakob Koppelil osavusega ja abistava käega.

Ärialal on vennad Koppelid võitnud üldist poolehoidu ja lugupidamist. Äri asub Riia südalinnas — Skunu iela 21.

Juubeli puhul töid kõik Riia päevalehed sõnumeid vennad Koppelite edukast äritegevusest ning ülesvõtteid nende ärist. Juubilaridele saabus hulk õnnitlusi, millega Välis-Eesti Ühing ühineb, soovides oma liikmetele Riido ja Jakob Koppelitele ka tulevikus edukat tegevust nii ärialal kui ka seltskonnatöös.

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Väliseestlaste ekskursiooni liikmed, kes a.-l. „Gripsholmil“ 12. juunil saabusid Tallinna, on valgunud laiali provintsilinnadesse ja maale. Mõned nendest on asunud siia juba püsivalt, omandades kinnisvarasid Tallinnas ja Pärnus. Suurem osa neist kavatseb aga sügisel Ameerikasse tagasi sõita.

12. juulil saabusid Rootsi—Ameerika liini laevaga Põhja-Ameerikast Ühingu

liige Adolf Premet, Peter ja Julia Ramst, Anna Anderson, Marie Anderson, Amalie Grönberg, Anette ja Martha Lunt. Kaks viimast olid väljunud Kanadast, kuna ülejäänud tulid New Yorgist.

Norddeutscher Lloyd Bremen'i auriku „Bremen'iga“ saabusid 1. juulil Klara Putnin ja 8. juulil Alice Imhof, kuna sama laevaliini lahkus Eestist 16. juulil Marie Hansen.

13. juulil sõitsid P.-Ameerikasse tagasi Rootsi—Ameerika liini aurikul „Gripsholmil“ Martha Moses, Johan ja Anna Aus, Johannes Borman, Nicholas Martinoff ja Helmi Kask. Pr. Helmi Kask, kes sõitis oma mehe — Välis-Eesti Ühingu liikme — Priidu Kase juure Baltimore'i, viis New Yorgi Eesti Hariduseltsile ühe kasti raamatuid kaasa.

Sama laevaliiniga kavatsevad sõita New Yorki 2. augustil Edmund Meyvald ja Julius Sangast ning 15. augustil V.-E. Ühingu liikmed Alfred Kivisepp, Adolf Premet ja Villem Järrits.

28. juunil saabus Kanadast Narva-Jõesuhtu suvitama Kanada eesti farmeri abikaasa Silvia Post.

Küesoleva aasta sõiduhooaja lõpp kujuneb õige elavaks. Kuni septembri lõpuni on kõikidel Ameerikasse sõitvatel laevaliini-üel kohad viimaseni välja müüdnud.

V.-E. Ühingu teated.

Teatavasti korraldab Ühing ekskursiooni Kaunasesse 20. septembril, koos Eesti-Läti ja Eesti-Leedu sõprusühingutega. Ekskursioonist osavõtuks on annud juba mitu liiget end üles.

Lähemal ajal selguvad hinnaalandused Läti ja Leedu raudteedel, mille osaliseks ekskursioon saab.

Ühingu poolt kavatsatud ekskursioon Pariisi jääb osavõtjate vähesuse pärast ära. Ka augustikuus kavatsatud küllasõit Aluksne eestlastele otsustati edasi lükata järgmise aasta peale, sest Aluksne seltsimaja õnnistamise pidustused toimivad arvatavasti alles talvel.

Ühingu liikmeteks võeti vastu: Jeeger, Edmund, lennuasjanduse insener, New York. Seim, Ernst, ärimees, Tallinn.

G. Lurichile mälestusmärk. Üleskutse.

Eesti Spordi Keskliit on saanud loa Eesti Vabariigi valitsuselt ühe aasta jooksul toimida üleriiklikku korjandust 800 korjanduslehega Georg Lurichile mälestusmärgi püstitamiseks. Et Eesti Spordi Keskliidul ikksi ei ole võimalik niisuguse suure tööga tulla toime, moodustas liit G. Lurichi mälestusmärgi püstitamise komitee, kes oma poolt kutsus kaasa aitama kogu eesti rahvast, jõustiku ja teisi seltsse ja ühinguid, võttes vastu korjanduslehti, korraldades jõustiku pidusid ja võistlusi kui ka igasuguseid teisi ettevõtteid, milliste tulud laekuksid G. Lurichi mälestusmärgi fondi.

Seltsidel ja ühingutel, kes soovivad seltsiks kaasa aidata, et see mälestusmärk tuleks võimas ja oleks väärne meie kõigi aegade raskejõustiku sangarile, tuleb pöörduda G. Lurichi mälestusmärgi püstitamise komitee poole, Tallinn, Harju tän. nr. 48, kust antakse juhiseid pidude ja võistluste korraldamiseks ja kust soovikorral saadetakse välja pidukõnelejaid. Kõik seltsid ja seltskonnategelased linnas ja maal, asuge tööle meie suurina raskejõustiku harrastaja mälestusmärgi püstitamisele, mis oleks tulevastele põlvedele õhutajaks järeletegemisele!

Georg Lurichi mälestusmärgi püstitamise komitee.

Kursisedel.

10. aug. 1936. a.

	Ost.	Müük.
1 Ingl. naelsterling	Ekr. 18.11	Ekr. 18.35
1 USA dollar	„ 3.60	„ 3.68
1 Kanada dollar	„ 3.54	„ 3.64
100 Prantsuse fr.	„ 23.65	„ 24.—
100 Saksa riigimarka	„ 135.—	„ 138.50
1 Austraalia naelst.	„ 13.50	„ 14.70
100 Soome marka	„ 7.98	„ 8.10
100 Läti latti (clearing)	—	„ 118.30
1 Belgia belga	„ 60.55	„ 61.70
1 Itaalia liir	„ —	„ 29.50
1 Austria šilling	„ 67.70	„ 68.85
1 Nõuk. Vene rubla	„ —	„ —.72
1 Argentiina peso	„ 1.—	„ —
100 Brasillia milreisi	„ 19.50	„ —

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman. Talitusjuht: B. Tiido.

Toimetus: J. Jaik, A. Nippak ja B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimishind: välismail \$ 1.— (Ekr. 3.70 või vastav summa kursisedeli järgi muus rahas) aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60. Tallinnas, 12. augustil, 1936.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1936.

„WABA MAA“

sammub sirgjooneliselt ja kindlalt oma rada. „Vaba Maa“ seisab julgelt selle eest, mida nõuavad riigi ja rahva huvid. „Vaba Maa“ sündis koos Vabariigiga, elas temaga kaasa kõik mured ja rõõmud. Sellepärast on Eesti saatus „Vaba Maa“ südamele nii lähedal.

„Vaba Maa“ annab kõike, mis huvitab lugejat. „Vaba Maa“ informatsioon kodu- ja välismaa sündmustest on täpne ja erapooletu. Pildid igast ilmakaarest täiendavad sisu. Juhtkirjad on nimekate asjatundjate sulest. Gori vaimukad karikatuurid ja piibujutud tekitavad nalja. Paeluvad romaanid on tuntud kirjanikelt.

„Vaba Maa“ maksab tellides välismaale 1,15 dollarit kuus.

O-ü. „Vaba Maa“ väljaandel ilmuvad veel: „RAHVALEHT“ kolm korda nädalas huvitava ja elava sisuga. Tellides kolmeks kuuks 1,15 dollarit. „MAA HÄÄL“ — kolm korda nädalas ilmuv maa-rahva ajaleht. Tellimishind — 0,35 dollarit kuus. „ESMASPÄEV“ — eeskujulik nädalleht, kuueks kuuks tellides — 0,90 dollarit.

Tellimised
saata

„VABA MAA“
peatalitus

Tallinn, Estonia

Kõik,

Põhja-Ameerika
eestlaste kuukiri

kes tunnevad huvi eestlaste elust Lõuna-Ameerikas, see saagu Lõuna-Ameerika Eesti ajakirja

„Meie Kodu“

tellijaks!

Hind kr. 2.— aastas.

Toimetus ja talitus:

Caixa Postal 3530, Sao Paulo, Brasil.

„Meie Tee“

toob huvitavaid sõnumeid ning kirjutusi dollarite-maal elavaist eestlastest. Tellimish. kr. 2.— aastas.

Toimetus ja talitus:

310 Lenox Ave., New York, U. S. A.

Proovinumbriid saadetakse tasuta!

A-s. Vennad Kimberg

Traadi- ja naelatehased — Tallinn.

Kontor: Nunne 16.
Telefon nr. 448-17

Tehased: Katuse-
papi 35. Tel. 304-34.

Meie valmistame:

NAELU — lati-, katuse-, papi-, pleki-
vormi-, side-, sadulsepa-, saapa- jne.

Kabjanaelu,
Okastraadi obasusi,

TRAATI — haljast-, põletatud-, tsingi-
tud-, vasetud-, lakeeritud-, vedru-, tele-
grafi-, klaasimise- jne.

Okastraati,
Hobuseraudu,

NEEDE — rauast, vasest, alumiiniumist.

Rauavitriooli.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

**Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.**

**Oma pukslirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.**

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.
